

Ludo Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
24/2019
15. jún 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PREZIDENTSKÁ KANCELÁRIA
POHĽADOM JEJ KANCELÁRA
Strana 4.

POLIACI VO VOĽBÁCH VERNÍ
KONZERVATÍVNYM HODNOTÁM
Strana 5.

PRESEDA NR SR ANDREJ DANKO
EKSKLÚZIVNE PRE NÁŠ TÝŽDENNÍK
Strana 6.

REBÉLIA SLOVENSKÉHO
OTRHANÉHO ADVOKÁTA
Strana 7.

VNUKNUTIA A ODHODLANIA
MALIARA TEODORA KOSZTKU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ked' som ešte v rukopise čítal článok Dušana Mikolaja (prinášame ho na 9. strane), ako sme dokázali zlikvidovať posledný styčný bod Slovenskej republiky so Slovákmi, rozutekanými po svete, nechcelo sa mi veriť! Zástup slovenských ministrov kultúry bez slovenského povedomia, vnútornej kultúry úspešne pochoval štátny kontakt s krajanmi tretej, štvrtej, piatej generácie vystáhalovcov, s utečenkami po okupácii 1968, s ich deťmi a vnúčatami, z ktorých mnohí už nevidia po slovensky, ale cítia s vlastou predkov, zaujímajú sa o Slovensko a rady sem prichádzajú. Zrušili sme aj poslednú možnosť dotykov úradov slobodnej a samostatnej Slovenskej republiky so Slovákmi vo svete! Lebo o tých, čo sa dávno i nedávno rozhodli žiť v zahraničí, sa prirodzene prestáva zaujímať ministerstvo zahraničných vecí. A tak ľudia, Slováci, hoci už aj občania iného štátu, okrem rodinných pút a priateľstiev nemajú so svojou vlasťou nijakú väzbu. Pre štát prestali existovať. Neuveriteľné. Trestuhodné. Na zaplakanie. Matica slovenská to obmedzenými možnosťami ani s mesačníkom Slovensko, orientovaným na krajanov, pravdaže nezachráni.

Spomínam si na moje stretnutie so Slovákmi v Kanade rok či dva po novembri '89, ešte pred vznikom samostatného slovenského štátu. Československým veľvyslancom bol tam vtedy Ing. Rudolf Schuster. Potvrdil mi, že slovenská emigrácia v USA a Kanade v absolútnej väčšine podporuje vznik zvrchovanej Slovenskej republiky a mnohí jej predstavitelia, pohybujúci sa vo vyššom spoločenskom pásme, sú pripravení na obojstranne výhodnú spoluprácu a angažovanie ich ekonomických partnerov do kontaktov so Slovenskom. Išlo najmä o ľudí, čo emigrovali po okupácii Československa, teda v tom čase úspešných päťdesiatnikov alebo len o čosi starších. Už vtedy sme túto možnosť sotva využili, do čela ekonomiky a podnikania sa dostali ľudia „za zásluhy“ – a tak to aj dopadlo.

Kontakty s krajanmi však neslobodno chápať len cez obchod, podnikanie či turistiku, hoci aj to by malo zmysel. Je tu vyšší princíp. Volá sa Vlasť. Bojím sa, že ten sa nám úplne stratil zo zreteľa. Napriek tomu, že súčasťou vládnej koalície je Slovenská národná strana! Slováci zo sveta dávno stratili orgán, ktorý ten princíp ešte aspoň držal nozdrami nad hladinou zabudnutia.

Ján ČOMAJ

R - 2019001

Maticе slovanských národov sa na štvrtom kongrese vyslovili za užšiu spoluprácu V duchu maticných, kresťanských a tradičných hodnôt

Text a foto: Veronika MATUŠKOVÁ

Na zintenzívnení spolupráce a dialógu v duchu maticných, kresťanských a tradičných hodnôt sa na štvrtom Kongrese Matic a inštitúcií slovanských národov 4. až 7. júna v Martine zhodli zahraničné delegácie slovanských Matic a inštitúcií. Zvlášť zdôraznili cyrilo-metodské dedičstvo, ktoré spája slovanské národy po kultúrnej i duchovnej stránke.

„V súčasnosti je Matica slovenská zo všetkých slovanských Matic najväčšia a má aj najsilnejšie postavenie. S ostatnými Maticami však máme podobnú činnosť, podobným spôsobom rozvíjame kultúru a vedu a približne rovnako sme vplyvali aj na štátnosť vo vlastných krajinách. Preto chceme vytvoriť stály informačný orgán, aby sme sa vzájomne informovali o vedeckých a kultúrnych aktivitách a koordinovali spoluprácu Matic... Výsledkom tohto kongresu bude aj publikácia s príspevkami,“ uviedol predseda Maticy slovenskej Marián Gešper. Najmä mladí vedeckí pracovníci zo zúčastnených Matic a inštitúcií budú mať možnosť bádania na pôde maticných vedeckých pracovísk, najmä Archívu MS.

BOHATÁ MINULOSŤ

Účastníci kongresu pripomenuli, že slovanské národy majú bohatú históriu, kultúru i tradície, na ktoré môžu nadviazať pri výchove a vzdelávaní detí a mládeže vo svojich krajinách. Zvláštny dôraz kladli na cyrilo-metodské kresťanské dedičstvo. Zaujímavý a cenný dar pre našu ustanovizeň odovzdal riaditeľ Fondu História vlasti Konstantín Mogilevskij vo forme kópií historických dokumentov o oslobodzovaní územia Slovenska od nacizmu z vojenských archívov Ministerstva obrany Ruskej federácie.

Geograficky najbližšou Maticou k slovenskej bola Matica sliezska. Jej zástupkyňa Anna Konderlová povedala: „Matica sliezska funguje už viac ako stoštyridsať rokov, no v súčasnosti

V priestoroch Turčianskej galérie v Martine sa v dňoch 4. až 7. júla uskutočnil IV. kongres slovanských Matic – Maticе sliezskej, Maticе slovenskej v Zakarpatsku, v Srbsku, Chorvátsku, Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a zástupcov ruských slovanských inštitúcií, ktorých predstaviteľov vidieť na snímke v popredí.

skôr prežívame, pretože Matica zažila rôzne vzlety a pády a niekoľkokrát bola rozpustená. Trošičku závidíme vám na Slovensku, pretože máte i priazeň vlády. Napriek tomu robíme rôzne aktivity, venujeme sa histórii, bádateľskej a múzejnej činnosti. Teraz je však pre nás hlavná práca s mládežou.“

VYSTÚPENIA KRAJANOV

Na kongrese vystúpili aj krajanovia z Maticy slovenskej v Srbsku, Maticy slovenskej na Zakarpatsku a Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, ktorí upozornili najmä na silnejúci trend asimilácie slovanských

komunití v zahraničí. Predseda Maticy slovenskej na Zakarpatsku Jozef Hajniš vysvetlil: „Situácia na Ukrajine nie je priaznivá, ale usilujeme sa využívať zahraničné projekty a pomoc Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. S Maticou slovenskou spolupracujeme už veľmi dávno, minulý rok sme oslávili dvadsiate piate výročie našej činnosti. Spolupracujeme veľmi efektívne, napríklad vo forme detských a mládežníckych táborov, výmeny súborov, vedecko-výskumnej činnosti a rôznych spoločných aktivít na území Slovenska aj Ukrajiny. Považujem túto spoluprácu za veľmi účinnú a obojstranne prospešnú.“ Na

Ukrajine žije podľa oficiálnej štatistiky menej ako osemtisíc Slovákov, no odhady hovoria o pätnástich až sedemdesiatich tisícoch. Zakarpatská Matica má pritom vyše štyritisíc členov a jedenásť miestnych odborov. Rovnako ako Matica slovenská v Srbsku a Matica slovenská v Chorvátsku sa venuje v prvom rade kultúrno-osvetovej činnosti a tradíciám Slovákov žijúcich v týchto regiónoch.

KONGRESOVÉ POZDRAVY

Zahraničné delegácie zo Srbska, Slovenska, z Bulharska, Čiernej Hory, Českej republiky, Nemecka, Ukrajiny, Ruska a Rumunska privítali na slávnostnom otvorení kongresu v Turčianskej galérii aj honorárny konzul Srbskej republiky na Slovensku Mojmir Vrlik, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo, generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Ivan Efko, rektor Technickej univerzity v Košiciach Stanislav Kmeť a ďalší hostia. Za mesto Martin sa prihovarila prednostka Katarína Tomášová.

Prvý a druhý kongres Matic sa uskutočnil v Martine v rokoch 2007 a 2013, o rok neskôr sa tretí preniesol do slovenskej Lubľany. Štvrtý sa vrátil na Slovensko, pričom novinkou oproti predchádzajúcim kongresom bolo pozvanie iných inštitúcií a organizácií, ktoré sa zaoberajú slovanskou kultúrou, vedou a vzájomnosťou. Svoju činnosť predstavili odborníci z Bulharskej akadémie vied, Ruskej akadémie vied či Permskej univerzity.

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. art. Martina PALU, autora národného pamätníka Ľudovíta Štúra v Štúrove

Bojovný Štúr plný mladistvej energie a sily

• Štúrovo pôsobí mlado, sviežo a dynamicky. Tento prejav hľadali organizátori postavenia pamätníka Ľudovíta Štúra ako symbiózu a na vás sa obrátili so žiadosťou o vyhotovenie busty Štúra. Bola to prvá verzia?

Busta vznikla pri príležitosti dvojstého výročia narodenia osobnosti Ľudovíta Štúra. Jej prvá, menšia verzia je osadená v priestoroch budovy Trnavského samosprávneho kraja v Trnave, ktorý bol aj jej objednávateľom.

• Ľudovíta Štúra doteraz sochári stvárňovali realisticky, podľa mojich poznatkov ste prvý slovenský sochár, ktorý použil väčšiu mieru štylizácie, ako sme boli dosiaľ zvyknutí. Z čoho ste vychádzali?

Pretože busta je v značne nadživotnej veľkosti, musel som pracovať s monumentalizáciou tvaru a hmoty, ináč by v otvorenom, verejnom priestranstve prestala byť čitateľná, stratila by „rozmer“.

Portrét Ľudovíta Štúra je v našej spoločnosti ikonou, poznáme ho všetci a vychádzajú z tejto jedinej zachovanej olejomalby som sa usiloval jeho podobizeň „vydestilovať“ pomocou zjednodušeného sochárskeho tvaroslovia do čistej až abstraktnej podoby. Usiloval som sa ho zachytiť ako mladého človeka plného energie a sily, bojujúceho za náš jazyk...

• Popri už celoslovensky známom pamätníku Ľudovíta Štúra v Štúrove máte svoje monumen-

tálne diela aj inde na Slovensku. Kde všade?

Moje mediálne najznámejšie dielo je socha Krista pre mesto Prešov, ktorá sa nakoniec realizovala vo veľkosti „iba“ štyri a pol metra a stojí na Hlavnej ulici nad Evanjelickým kolégiom. Pre Piešťanské balneologické múzeum som zhotovil portrét Imricha Wintera, spoluzakladateľa Piešťanských kúpeľov, pre obec Stará Bystrica portrét MUDr. Karola Brančíka, kráľovského radcu, na námestie Jaslovských Bohunic fontánu... Ďalej je to súsošie Čarodejník zo smaragdového mesta pre mesto Tomsk, ktoré je v ďalekej Sibíri v Ruskej federácii.

Zhovárala sa: Margaréta VYŠNÁ
Foto: archív autora

V SNN 25/2019
SI PREČÍTATE

- Štefan HARABIN o vlastenectve, slobode, práve, rodine a svojom pôsobení v politike
- Popredný recitátor, herec, scenárista a režisér Juraj SARVAŠ o M. R. Štefánikovi
- Čisto montážny charakter slovanských fabriek zakladá možnú budúcu nezamestnanosť

Niektorí politici klamú, až sa práši, ale voliči to akosi nechcú vidieť Chcú byť moderní, ale ctia machiavelizmus

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Prečo voľby na kresťanskom Slovensku dopadnú tak nekresťansky? Isteže, faktorov je viac, ale ten základný tkvie v tom, že politici klamú. Ukážou toho bola jedna z prvých televíznych diskusných relácií po eurovoľbách s hosťami Miroslavom Beblavým a Alojzom Hlinom. Už skutočnosť, že obaja s ľahkosťou menia strany a vyberajú si tie výťahové, svedčí o slabom hodnotovom zakotvení oboch aktérov. Zvlášť nepochopiteľné je to u Hlinu, ktorý sa postavil do čela konzervatívneho KDH. Nuž ale vo svojej funkcii nerobí nič nekonzistentné s doterajšou politikou KDH. Ibaže voličom to akosi nedochádza...

Beblavý i Hlina prezentujú svoje strany ako konzervatívne. SPOLU je nová strana bez minulosti. Ale už ju začína naplňať. Nie najčistejšie. Do eurovoľieb sa spojila so stranou Progresívne Slovensko (PS). Jej zakladateľ Ivan Štefunko bol istý čas šéfredaktor ľavicového periodika Nové slovo.

• PREKÁŽOK NIET

V roku 1998 ani KDH nenašlo nijakú prekážku, ktorá by hnutiu bránila spojiť sa do vládnej koalície so Stranou demokratickej ľavice. A to napriek tomu, že verbálne predstavitelia KDH útočili na komunistov, no len na tých, čo nešli s nimi. Už v roku 1994 sa SDL postarala

o povelanie Mečiarovej vlády a netajila sa ambíciou dostať sa k moci skôr, než sa budú privatizovať koliby a salaše. V roku 1994 spojenectvo ľavicárov a pravicárov trvalo len pol roka. No v roku 1998 si pozície dobre poistili. Vpustili do systému súkromné zdravotné poisťovne bola iniciatíva Romana Kováča, ministra zdravotníctva vo vláde Mikuláša Dzurindu. Kam sa zdravotníctvo posunulo, vie každý, kto potrebuje jeho služby. Ale poisťovne prosperujú. Tak ako dôchodcovské správovské spoločnosti. A tento systém súkromného podnikania z povinných odvodov občanov štátu nevie nikto zastaviť!

Beblavý na začiatku relácie predstavil stranu Spolu jednoznačne

ako proeurópsku. A ktorá strana, čo sa zúčastní na voľbách do Európskeho parlamentu, nebola proeurópska? Ani jedna, lenže konzervatívne strany majú iné očakávania od európskej politiky než liberálna ľavica. A práve ponímanie európskej politiky v súčasnosti charakterizuje politické strany. Aj keď ideologicky sú PS a Spolu na dvoch brehoch, hodnotovo sa hlásia k rovnakému fundamentu. Dokonca ani Hlina nemá problém s Istanbúlskym dohovorom...

■ AKO ICH ROZLIŠIŤ?

Ako teda aktuálne rozlišovať strany? Na ľavicu a pravicu? Na

konzervatívco a liberálov? Vôbec nie. Poznáme ich podľa toho, akú politiku praktizujú. PS a Spolu sú za európsku federáciu, podporujú Istanbúlsky dohovor, teda sú za gender ideológiu, manželstvá homosexuálov, adopcie detí homosexuálnymi pármí, podporujú migráciu.

Klamstiev je v politike týchto nedočkavcov viac než dosť. Útočia na vládne strany a obviňujú ich z toho, že

fungujú ako biznis krídla, pritom takmer všetky dnešné opozičné strany majú lídrov z prostredia biznisu! Či je to Sulík, Matovič, Kollár alebo Hlina. Nehovoriac o Andrejovi Kiskovi. Navyše, nie sú prepojení len s biznisom, ale aj s médiami, ako vyšlo najavo v prípade financovania denníka Sme a strany Spolu alebo o prepojení Esetu s Denníkom N a Progresívnym Slovenskom. Volič by mal vedieť, koho volí.

Predstavitelia Slovenska a Ruska na Petrohradskom ekonomickom fóre Dobré vzťahy chceme aj v budúcnosti

Ivan BROŽÍK – Foto: ZATL

Vladimír Putin považuje Slovensko za dôležitého partnera v ekonomickej sfére. Konštatoval nárast vzájomnej obchodnej výmeny. „Sme radi, že vás tu vidíme a že môžeme prerokovať komplex bilaterálnych vzťahov,“ povedal prezident Putin po prijatí predsedu slovenskej vlády Petra Pellegriniho v Petrohrade.

„Máme za sebou plodné rokovania s premiérom, ministrami, konštatujeme nárast obchodnej výmeny a dobrú, férovú spoluprácu v oblasti energetiky, keď je Slovensko dobrým partnerom v tranzite plynu, ropy. Verím, že to bude tak aj do budúcnosti,“ vyhlásil premiér Pellegrini. Vyjadril potešenie aj zo zvýšenej výmeny turistov a zvýšeného záujmu Slovákov o ruštinu.

Ešte pred petrohradským stretnutím rokovali v Moskve členovia slovenskej vládnej delegácie o vážnych ekonomických témach. V decembri sa napríklad končí medzištátna zmluva o preprave plynu, obe strany však

vyslovili presvedčenie, že jej platnosť sa predĺži. Takisto boli ruskou stranou garantované stabilné dodávky ropy. V otázke predĺženia širokorozhodnej železnice z našej hranice s Ukrajinou Rusko potvrdilo záujem, že by jej trasa do Viedne mala smerovať slovenským územím.

■ POZVANIE DO BYSTRICE

Predseda slovenskej vlády Peter Pellegrini pozval ruského prezidenta Vladimíra Putina na tohtoročné oslavy sedemdesiateho piateho výročia Slovenského národného povstania, ktoré budú v Banskej Bystrici. Pozvanie zaznelo na ich schôdzke

v Konštantínovskom paláci v Petrohrade. Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák, ktorý v tomto roku zastáva aj funkciu úradujúceho predsedu Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, rokoval v Petrohrade so svojim ruským partnerom Sergejom Lavrovom. Prediskutovali široký okruh tém s dôrazom na slovenské predsedníctvo v OBSE v roku 2019 a jeho priority, ktoré sú zamerané najmä na riešenie konfliktov na území niektorých účastníckych štátov tejto organizácie. Osobitnú pozornosť venovali situácii na východe Ukrajiny vrátane možnosti zlepšenia životných podmienok

Rokovania slovenskej a ruskej delegácie o ďalšej spolupráci v ekonomickej oblasti sa uskutočnili v reprezentatívnych priestoroch Kongresového (Konštantínovho) paláca neďaleko Petrohradu, ktorého dejiny siahajú až k Petrovi I.

tamojších obyvateľov. Predmetom rokovania ministrov diplomacie bol aj návrh poslancu Štátnej dumy Federálneho zhromaždenia Ruskej federácie

za frakciu Komunistická strana Ruska uznať vojakom zapojeným do okupácie Československa v roku 1968 štátú vojnového veterána.

■ NEMENIA POZÍCIE

V tomto kontexte Sergej Lavrov ubezpečil nášho ministra zahraničných vecí Lajčáka, že ide o individuálnu iniciatívu jedného poslanca. Potvrdil, že oficiálna pozícia Ruska tak, ako bola sformulovaná v Zmluve medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou o priateľských vzťahoch a spolupráci z roku 1993, je naďalej platná. Lavrov ubezpečil Lajčáka, že Rusko nemá v úmysle tieto svoje pozície meniť.

„Veľmi si to vážim. Myslím si, že si to vážime všetci na Slovensku, že sa nám dostala v priebehu mesiaca možnosť rokovať na najvyššej úrovni s najvyššími predstaviteľmi politického života vo svete,“ zdôraznil ešte v Petrohrade Peter Pellegrini. Podľa jeho slov to vníma ako úspech slovenskej diplomacie a potvrdenie toho, že Slovenská republika je rešpektovanou krajinou.

VŠIMLI SME SI

Je to len pár dní, čo nadšenci z Občianskeho združenia na záchranu Zborovského hradu dali malou slávnosťou na vedomie všetkým obdivovateľom slovenských stredovekých pevností aj milovníkom našich pamätihodností, že do hradu Zborov, známeho aj pod pomenovaním Makovica, sa už možno dostať aj po moste, ktorý v slúživom dobovom háve zhotovila tesárska firma z tunajšieho regiónu dokazujú, že aj terajší majstri v ničom nezaostávajú za tými, ktorých fortiel' nám stále vyraža dych.

Do Makovice po (nepadacom) moste

Vždy, keď som prechádzal týmto krajom k Bardejovu – a bolo to neraz, zrúcanina hradu nad Zborovom priťahovala mi oči ako magnet a ja som si predstavoval dramatické deje, čo sa zapísali do jeho múrov a boli nielen bohatým zdrojom na bádanie pre dejepiscov, ale aj žriedlom inšpirácie pre literátov, ako bol povedzme Milan Ferko, ktorý až kdesi tu priviedol Jánošíka ako rákociovského kurca aj osobného posla samotného kniežata...

Pred desiatimi rokmi priviedol hrad Vladimíra Kaminského zo Zborova, ktorý sa od detstva zalúbil do histórie, na myšlienku založiť občianske združenie a vrátiť Makovici pokiaľ možno čo najviac z pôvodnej mohutnosti, vznesenosti aj krásy, ktorú pevnosti chrániacej uhorské pohraničie aj obchodnú cestu do Poľska od roka 1347 prepožičovali najmocnejšie šľachtické rody v Uhorsku. Cudarovci, Rozgoňovci, Tárčaiovci, Šerédiovci. Mnohí boli šarišskí župani a vynikli aj v iných bohumilých aj menej ušľachtilých činnostiach a povolaniach. Rákociovci si za storočie tunajšieho vršenia majetkov a zloby na Habsburgovcov dovolili dvíhnuť šablu aj na Viedeň! Cum Deo pro patria et libertate!

Či sa na Makovicu vydáte zo Zborova po červenej alebo žltej značke, strmo hore alejami starých dubov alebo z Dlhej Lúky historickým pešnikom, čoraz obnovejšie hrady areál bude vďaka novému mostu doň prístupnejší. Aj keď vynieš' na hrad povinné dve vedrá piesku pre majstrov murárov nikoho neminú...

Text a foto: Emil SEMANCO

Viac ako milión záhradkárov mení svoje dlhoročné návyky Biotopy pre populácie opeľovačov

Zvuk záhradných kosačiek je roky neodmysliteľnou súčasťou dňa s pekným počasím od apríla až do novembra. Kosí sa dokonca ešte aj po Dušičkách. Stojí to však nielen námahu, čas a peniaze. To by bolo to najmenej...

Hmyz sa z nášho okolia vytráca, a to určite nie je dobre. Je však podmienkou nášho života. Na jeho záchranu sa po celom svete dvíha mohutná vlna. Viac ako milión majiteľov záhrad na takmer všetkých kontinentoch vrátane Európy už zmenilo svoje tradičné návyky a správanie. Po rôznych výzvach známych aj u nás z nedávnej minulosti – vylej si vedro ľadovej vody na hlavu – sa objavuje nanajvýš zmysluplná výzva. Výzva na záchranu záhrad – Garden challenge. V rámci registrácie do medzinárodnej siete (National Pollinator Garden Network) už je na svete viac ako dva milióny hektárov prirodzených záhrad s charakterom pôvodného lúčneho porastu. Najviac takýchto záhrad – či skôr minizáhrad, vzniká v mestách a v mestských aglomeráciách. V tejto súvislosti ponúkame veľmi zaujímavý príklad užitočnej rekvalifikácie. Keď baníci v Apalačských vrchoch v USA stratili svoju obživu, miestne úrady ich rekvalifikovali na – včelárov. Kurzy boli zadarmo. Nie je bez zaujímavosti, že minimálne tri druhy jedál, ktoré denne konzumujeme, existujú iba vďaka včelám a hmyzu, ktorý opeľuje rastliny.

Hmyz je základom celých ekosystémov a následne potravinového reťazca.

Výzva na záchranu prírody od záhradkárov žiada, aby vysadili veľké množstvo rastlín, ktoré sú vhodné pre

ČO INÍ NEPÍŠU

opeľovače, a voľne rastúce tráviny, ktoré sú pôvodnými aj neinvazívnymi druhmi. Priestor by mal ponúkať aj pokojné zavesenie, miesta, vystavené priamemu slnečnému žiareniu, zdroj vlahy a minimalizované množstvo

pesticidov. Výsledkom tejto výzvy má byť celosvetová sieť opeľovacích biotopov.

Ak máte dvor alebo záhradu či dokonca len malý kúsok vonkajšej pôdy, môžete prispieť do siete registrovaných záhradcov opeľovačov výsadbou najmenej troch druhov rôznych rastlín, ktoré kvitnú na jar, v lete a na jeseň. Viac informácií a zdrojov nájdete na oficiálnych stránkach Million Pollinator Garden Challenge.

„Naše spoločné úsilie dosiahlo skvelé výsledky pre včely, motýle a iné druhy opeľovačov, ktoré zohrávajú rozhodujúcu úlohu v našom prírodnom svete,“ povedal Val Dolcini, prezident partnerstva Pollinator. „Od zvyšovania ponuky potravín až po zvyšovanie biodiverzity nášho životného prostredia musia byť tieto opeľovače chránené za každú cenu. Ochranou ich životov zachováваме naše.“

Zmyslom výzvy je inšpirovať jednotlivcov a spoločenské skupiny, inštitúcie a záhradný priemysel na vytváranie opeľovacích biotopov prostredníctvom trvalo udržateľných záhradníckych postupov a ochrany pôvodných biotopov.

Štefan ZLATOŠ
Foto: Emil SEMANCO

Cynické balamutenie voličov

Roman MICHELKO

Sledujúc nedelne diskusie nestačil som sa čudovať. A to ma teda hocičo neprekvapí. Duel medzi Miroslavom Beblavým a Alojzom Hlinom – či skôr priateľské hrkútanie tejto dvojice, jasne odkryl karty a ukázal na mentálny svet opozície. Každopádne, konečne sa jasne a transparentne povedalo, že pre súčasnú opozíciu je program na poslednom mieste a osobné animozity na prvom. Presnejšie povedané, Beblavý, Hlina, ale aj Truban či Sulík veľmi dobre „vedia“, že jediný, kto stojí na ich ceste k moci, je Fico, respektíve Smer. Vedia, že vládnutie Smeru nie je žiadna katastrofa, preto treba vytvoriť umelý a falošný obraz, že vláda tejto strany je vlastne esenciou korupcie, pričom oni, teda opozícia, nová či stará, sú krišťálovo čisti. Samozrejme, nechcem a nemienim tvrdiť, že v tomto smere je Smer bez poškvrny, ba dokonca ani nemienim detinsky porovnávať, kto kradol viac, no predsa len si treba objektiv-

zovať niektoré výroky Beblavého, ale aj Hlinu, a dať si ich do kontextu.

Odhliadnuc od neskutočného nadužívania nič nehovoriacich slovných klíšé typu, že sme unesený štát a že im ide o návrat moci k občanom, pozrime sa, čo kto hovorí a ako kto konal, keď bol pri moci. Skutočne ma pobavilo, keď Beblavý začal hovoriť niečo o tom, že treba zabrániť krížovému vlastníctvu Penty v zdravotníctve. A, samozrejme, farizej Hlina mu ostošer prítakal. Tak si povedzme, kto a ako podporoval Pentu. Tá vznikla ako skupinka študentov elitnej MGIMO, ktorí svoj prvý milión zarobili na textilie z Číny. Ostatne rovnako ako Lojzo Hlina. Potom však využili extrémne nedostatočnú ochranu minoritných akcionárov a skupujúc od občanov akcie podnikov z kupónky stali sa hráčmi strednej kategórie. Ich hviezdny nástup však nastal za Dzurindu, keď ovládli VSŽ, teda to, čo z pôvodnej VSŽ Američania nechceli, veľmi špinavým spôsobom „okradli“ či vytláčili drobných akcionárov

a brutálne expandovali. Poruke im išiel minister Zajac, najmä však obskúrna figúrka Uhlirak (Pentliarik) – čuduj sa svete, dokonca sám pán podpredseda KDH tým, že priamo na ministerstve zdravotníctva písala Penta legislatívu šitú jej na mieru, a ešte sa aj cítili urazení, že ich za túto

KOMENTÁR

bohumilú činnosť verejne nepochválili. K čomu to viedlo, vieme. Dnes má Penta zdravotnú poisťovňu, vlastnú najväčšiu sieť lekární Dr. Max a má množstvo polikliník, laboratórií, nemocníc či už v nájme alebo priamo vo vlastníctve.

Toto všetko sa udialo v časoch prvej a druhej Dzurindovej vlády. A kto bol v tom čase v skupinke Mikloš boys? Akýsi mládežník SDKÚ, ktorý sa preslávil vládnym auditom, ktorého zámerom bolo vyhodit' na ulicu množstvo nepohodlných úradníkov. Hviezdna chvíľa štátneho tajomníka Beblavého nastala však až za druhej Dzu-

rinďovej vlády. Vtedy robil dvojku Kanikovi a výsledky jeho hrôzovlády hádam ani netreba spomínať. Tou najväčšou obľudnosťou nebolo ani tak skokové zníženie sociálnych dávok, čo potom vyústilo do rabovačiek v obchodoch, ale skutočnosť, že sa vyvršili na tých najbezbrannejších. Spätým prehodnotením invalidných dôchodkov zobrali napríklad beznohým invalidom ich dôchodky, čo mnohých z nich doviedlo do nezvládnuteľnej životnej situácie a následkom bolo aj množstvo ľudských tragédií. To však nášmu útlocitnému Beblavému vtedy ani zamak neprekážalo.

Podme však ďalej k Pente. Škandalózne a krajne pochybné zlúčenie poisťovní Apollo a Dôvera rezultovalo do extrémne pochybných finančných transakcií, v ktorej boli verejné rozpočty okradnuté o stovky miliónov eur. No a keď prepukla Gorila, tak si na poukazovaní tohto podvodu chcel „vyrobiť politické ostrohy“ vtedajší minister vnútra Daniel Lipšic, dnes údajne právnik Penty. To sú tie paradoxy, však?

Držme sa faktov. Ficova vláda sa pokúsila regulovať biznis Penty v zdravotníctve okrem iného aj zákazom zisku zdravotných poisťovní. To, ako vieme, pravicová opozícia napadla na ústavnom súde a „Mazákovu stádu“, teda „špičkovú expertu“ s minulostou družstevných právnikov, ba medzi nimi aj jeden právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin, veru takými morálnymi a odbornými elitami sa

hemžil mazákovsko-dzurindovský ústavný súd, rozhodlo, že akokoľvek obmedziť zisk poisťovní je neústavné. Fico sa potom pokúsil o unitas, teda zlúčenie všetkých zdravotných poisťovní do jednej, to však neprešlo, keďže Penta požadovala za Dôveru absolútne nehorázne sumy rovnajúce sa dvadsaťpäťročnému zisku, čo bolo politicky nepriechné.

Diskusia však mala aj iné vrcholy. Ten skutočne neprekonateľný nastal vtedy, keď Hlina obvinil Fica zo zodpovednosti za spackanú operáciu v nitrianskej nemocnici, keď pacienti operovali zlé koleno. Tu už sa fakt končí akokoľvek racionalita a treba len čakať, že čoskoro bude Fico zodpovedný za zemetrasenie na Sumatre, za všetky havárie na európskych cestách a aj za malú ľadovú dobu, ktorá bola v Európe od neskorého stredoveku až do polovice 19. storočia...

Dá sa klesnúť argumentačne ešte hlbšie? Nedá. Hlina však jasne a cynicky povedal niečo podstatné. Ak bude na čele KDH, garantuje, že každý hlas pre túto údajne konzervatívnu stranu skončí u ultraliberálnych progresívcov. Je dobré, že to povedal, to by mal byť impulz na spojenie Kresťanskej únie a autentickéj Kresťanskej demokracie – Život a prosperita, na čele ktorej je Štefan Kuffa, aby aj konzervatívci mohli voliť bez obáv, že ich hlasy sa skončia na diametrálne odlišnej strane hodnotovej bariéry.

Vítazí propagandistická zdatnosť

Dušan D. KERNÝ

U nás nepatrilo medzi hlavné správy oceňovanie Angely Merkelovej prestížnou Harvardovou univerzitou – to, že univerzita vyzdvihla zásluhu kancelárky na zavedení minimálnej mzdy. Paradox tkvie v tom, že minimálnu mzdu nepresadila Merkelová, ale jej koalíčný partner – strana nemeckých sociálnych demokratov. Merkelovej tleskali na pôde americkej liberálnej univerzity, zatiaľ čo skutoční autori nemeckých sociálnych opatrení po prvý raz v dejinách nemeckej sociálnej demokracie v eurovoľbách utrpeli nevidanú porážku a sú v kríze.

Navonok vzdialená príhoda nám hovorí, že dnes sa neoceňuje ani tak politika ako politický marketing, jednoducho poriadna reklama pôsobivých scén, inscenácia každej udalosti. Nielen harvardská reč Angely Merkelovej, ale ani jeden z jej prejavov, nech už dostal akýkoľvek potlesk, nebol za

tie dlhé roky jej kancelárstva osláv. Na rozdiel od svojich predchodcov či iných európskych politikov Merkelová nevojdo do dejín nijakým veľkým prejavom.

To, čo vidíme dnes na európskej scéne, je v mnohom inscenácia, propaganda, a nie politický čin. V eurovoľbách nám ponúkli neľútočný boj dobra proti zlu, proeurópskych síl proti nacionalistom a rozbijáčom. Niežby to tak v mnohom nebolo, ale tieto eurovoľby ukázali aj propagandistickú zdatnosť, ktorú sme už neraz zažili – hľadal sa a našiel triedny nepriateľ, práve tak domáci, ako aj zahraniční, a toho treba ak už nie vykožiť tak poraziť. Prítom išlo aj v vzburu proti mocenskému kartelu, kde si dve politické skupiny – konzervatívni ľudovci a socialisti – od roka

POZNÁMKA

1979 v europarlamente delili koláč, pohodlne rozhodovali o všetkom. A to sa týmito voľbami skončilo. Čierno-biely obraz, heslo, kto nie je za Európu, je proti nej, je klamlivý, pretože zastiera nevyhnutnú potrebu reformy Európskej únie. Tým sa vôbec nezaobráame, pretože v pamäti súčasných médií, politikov a generácií je vzdialený čas pred štyroch desaťročiami, keď za čias Ronaldu Reagana a Margaret Thatcherovej sa začala neoliberalná politika ničím neohraničená a neregulovateľnej ruky trhu. Až v roku 2008 prepukla finančná kríza a neskôr eurokríza a ukázalo sa, čo všetko nie je v poriadku. Dnes, jedenásť rokov po tomto otrase, ešte nie je všetko vyriešené, a to je časť záťaže hypoték a úverov nových generácií, ktorých deti – tak v Británii, ako aj v Taliansku či vo Francúzsku – nebudú mať, ak to takto pôjde ďalej, ekonomicky nijaké šance.

Štyridsať rokov neoliberalizmu ukázalo, že po všetkých stránkach zlyhal. Dokazuje to v najnovšej zničujúcej kritike súčasného kapitalizmu profesor Kolumbijskej univerzity Joseph Stiglitz. Tvrdí, že trhu, financiám treba dať pevné reguly a zodpovednosť za hospodársky rast, ktorého prvoradým cieľom nie je zisk, ale udržateľné sociálne pomery a blaho obyvateľstva. Treba vraj zachrániť kapitalizmus pred samým sebou.

Nám sa namiesto kritiky kapitalizmu a liberálnej politiky Európskej únie ponúka zásterka boja proti korupcii a akcionizmusu grenpeace. Dnes potrebujeme rozsiahlu analýzu Stiglitzu, pretože nepočúvame domáce kapacity. Už dva či tri roky pred nástupom Trumpa poukazyval pred plnou sálou Ekonomickej univerzity prof. Peter Staněk na strácanie sa a úpadok strednej vrstvy v USA, čo priniesie politické zmeny. Širokej verejnosti sa neprezentuje intelektuálna kapacita prof. Juraja Sitka, ktorý už vlni usporiadal na slovenskej pôde prvú kvalifikovanú rozpravu o potrebe reforiem v EÚ a nedávno v historickej Zrkadlovej sieni Prímáčiálneho paláca v Bratislave verejnú analýzu čínskej ekonomiky a meny a ich možností.

AKO BOLO, ČO BOLO

Knižka Pavla Vencela V blízkosti Kaddáfího nadväzuje na jeho prvú knihu spomienok z Líbye, ktorá rýchlo zmizla z pultov knižkupectiev. Lekára Vencela si vodca líbyskej Džamáhírije Kaddáfí vybral v osemdesiatych rokoch za osobného lekára. Uprednostnil ho pred renomovanými anglickými a francúzskymi doktormi. Neznámy Slovák zo Zemplína zastával túto funkciu takmer dva roky, čo sa predošlým lekárom u Kaddáfího nikdy nepodarilo. Pavol Vencel sa aj po odchode z Líbye neprestal stykať s miestnymi vysokými funkcionármi, preto dobre pozná úspešnú cestu, ale aj tragický osud tejto krajiny. Aj preto ho možno zaradiť medzi znalcov vývoja severoafrického štátu, ktorý sa zásluhou rozumného využitia ropy zmenil z najzaostalejšej zeme sveta na jednu z najprosperujúcejších krajín. V úvode knižky zoznamuje čitateľa so stručným prehľadom udalostí arabskej jari, a najmä Líbye. V tejto časti na základe vierohodných neoficiál-

ných správ opísal aj Kaddáfího vraždu.

Druhú časť knihy tvorí päť reportážnych poviedok. Všetky vznikli na základe skutočných kontaktov s ľuďmi, ktorých autor stretol pri svojom pôsobení po

Autentické rozprávanie o Kaddáfího

Peter VALO

boku vodcu líbyskej revolúcie v Čade, Nigérii a Sudáne. Dobrý rozprávač píše svoje poviedky pútavou formou a zakončuje ich prekvapujúcimi pointami. V prvej z nich, ktorá má titul Zbhom, Patrček, predstavuje zakladateľa Červenej kapely, sovietskeho rozviedčika generála Treppera, ktorý sa v Bruseli zoznámil s Američankou, študujúcou klasický balet, Georgiou de Winterovou. Z lásky na prvý pohľad sa narodil Patrick. Georgiia zahynula v koncentráku

čitateľ dozvie o neuveriteľných osudoch mladého lekára Ahmeda z kaddáfiovského kmeňa. Po neuveriteľných zážitkoch skončil v blázinci, odkiaľ niet návratu. Aj tretia poviedka Najväčšia slovenská superspiónka zaujme čitateľov nezvyčajnou fabulou, prekvapujúcimi zvratmi a tragickým zakončením zložitej životnej cesty agentky Márie Gulovičovej. Ako jediná slovenskú ženu ju zvečnili v americkej publikácii od G. Pelarta medzi najslávnejšími ženskými osobnosťami

20. storočia. Štvrté rozprávanie Pod lampou najväčšia tma býva venuje spisovateľ konšpiratívnej činnosti Vatikánu, ktorého agenti prenikli až do Československej armády. Jedným z nich sa stal samotný autor, ktorý ako

vedúci skupiny lekárov posielal cez diplomatickú poštu do vlasti politicky nežiaducu literatúru. Záverečná poviedka Kamikadze z čias druhej svetovej vojny ponúka životný osud veliteľa japonskej jednotky samovrahov Jasudziróa. Príbeh špičkového pilota, neskôr Kaddáfího experta na ropu, ktorý zárazkom prežil niekoľko pokusov o samovraždu a skončil pre gamblerskú závislosť ako vyvrhel spoločnosti, v ktorej predtým dominoval. V tejto poviedke žiaria ako via-

nočná guľa rozhovory autora s pani Kaddáfí Safire, ktorá slovenskému lekárovi otvorila svoje srdce. Tu treba dodať, že sa nič podobné nijakému cudzincovi nepodarilo.

Pútavé odbočenia sú pri rozprávačskom štýle Pavla Vencela časté. Vzniká dojem, akoby v nich autor chcel povedať naozaj všetko, čo sa dozvedel. V konečnom dôsledku sa však odbočenia ako nitôčky pavučiny pripájajú k ústrednému príbehu vodcu líbyskej revolúcie.

Záver knihy venoval autor vývoju líbyskej apokalypsy. Knižku vyšperkoval vlastnými veršami. Cez ich symbolistický nádyk zvyrazňuje depresivnosť súčasného globalizovaného sveta. Znovu sa verejne upaľujú kacíri za jasotu mediálne zmanipulovaných davov. Pavol Vencel vidí nádej v nahlade a poznani. Knižku končí slovami: „Máme v rukách osud svoj i svojich potomkov, dokonca i celej planéty, na ktorej žijeme, bez racionálneho jadra riešenia problémov môžeme zdegradovať nielen vaše vonkajšie prostredie, ale aj sami seba. Je v našej moci, aby sa to nestalo.“

SEBAOBRAHA

Do konca roka 2021 bude mať každý občan u nás elektronický občiansky preukaz vrátane detí; požiadať oň budú môcť aj občania bez trvalého pobytu na Slovensku. Ministerstvo vnútra SR pripravilo návrh nového znenia zákona upravujúceho problematiku občianskych preukazov. Prvoradým zámerom je zabezpečiť, aby každý náš občan s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky mal do konca roka 2021 elektronický občiansky preukaz s čipom.

Občan batola

Tento doklad totiž ako jediný umožní prístup k zdravotnej dokumentácii z elektronickej zdravotníckej knižky občana podľa zákona o národnom zdravotníckom informačnom systéme. Ďalšou zásadnou novinkou je možnosť vydať občiansky preukaz aj deťom mladším ako pätnásť rokov, bude im totiž slúžiť ako cestovný doklad.

V súvislosti s projektom elektronickej zdravotníctva má mať do 31. decembra 2021 každý občan Slovenskej republiky s trvalým pobytom na našom území občiansky preukaz s čipom ako autentifikačný prostriedok pre prístup k záznamom z elektronickej zdravotnej knižky. V súčasnosti nemajú takýto doklad najmä dve skupiny občanov – občania do pätnásť rokov, ktorí podľa súčasnej legislatívy nemajú nárok na občiansky preukaz, a občania starší ako šesťdesiatpäť rokov, ktorí majú občiansky preukaz bez čipu. Navrhuje sa preto, aby sa týmto skupinám občanov vydával občiansky preukaz bez podoby tváre. Občiansky preukaz bez podoby tváre bude vizuálne identický so štandardným občianskym preukazom, lenže bez fotografie a podpisu držiteľa, keďže sa bude vydávať z úradnej moci na základe údajov z Registra fyzických osôb. Tento doklad bude vydávaný automaticky pri narodení občana, pri udelení štátneho občianstva osobe do pätnásť rokov, pri prihlásení sa občana mladšieho ako pätnásť rokov na trvalý pobyt na našom území. Občiansky preukaz bez podoby tváre maloletého bude mať platnosť pätnásť rokov. Na jeho platnosť nebude mať vplyv ani prípadné vydanie štandardného občianskeho preukazu pre dieťa do pätnásť rokov na ciele cestovania, ktorý bude mať kratšiu platnosť (v takom prípade bude môcť byť občan držiteľom oboch dokladov).

Ďalšou skupinou sú občania starší ako šesťdesiatpäť rokov, ktorí nie sú držiteľmi OP s čipom – tejto skupine občanov sa rovnako ako deťom vydá preukaz bez fotografie a podpisu a zašle sa im na adresu trvalého pobytu. Pri strate či krádeži budú musieť o nový doklad požiadať, v takom prípade im bude bezplatne vydaný štandardný elektronický OP s čipom – teda aj s fotografiou a podpisom. Vyhotovený preukaz bude zaslaný na adresu pobytu uvedenú v registri osôb, čiže bez potreby dostaviť sa na príslušný útvár.

Základné princípy vydávania a držania občianskych preukazov ostávajú nezmenené. Časová platnosť občianskeho preukazu zostáva desať rokov. Nový zákon, ktorý nahradí súčasný zákon č. 224/2006 Z. z. o občianskych preukazoch, by mal byť účinný od prvého decembra 2019.

Ján ČERNÝ

Marián PARKÁNYI: Pätnásť rokov som nepoznal pojem, čo je to pracovný čas

Som rád, že som mohol byť pri tom

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: archiv M. P.

Bývalý riaditeľ sekretariátu prezidenta SR Marián PARKÁNYI počas svojho pätnásťročného pôsobenia v Grasalkovičovom paláci zodpovedal za každodenný program prezidenta SR. Podieľal sa na vypracovaní diplomatického protokolu, ktorý dodnes používajú najvyšší predstavitelia SR.

• **Vyššie pätnásť rokov ste pracovali vo funkcii riaditeľa sekretariátu prezidenta SR. Čo rozhodlo, že ste boli v takej zodpovednej pozícii?**

Do paláca som nastúpil v roku 1999 ako pracovník na odbor vnútornej politiky. Bolo to obdobie, keď sa nastavovalo smerovanie kancelárie prezidenta SR. Bol som rád, že som mohol byť pri tom. Po necelých troch mesiacoch od nástupu ma pán prezident Rudolf Schuster poveril riadením jeho protokolu, keďže sa pripravovalo stretnutie prezidentov V4 vo Vysokých Tatrách a bolo ho potrebné po organizačnej a obsahovej stránke pripraviť a urýchlene komunikovať i so zahraničnými partnermi. Súčasne s týmto stretnutím sa pripravovala návšteva prezidenta SR pána Schustera do Izraela. Takže bez zábehu som nastúpil do rozbehnutého vlaku. Dalo mi to veľa pre moju ďalšiu profesijnú prácu. Až neskôr som prebral i sekretariát prezidenta, čo ukázalo, že tieto dva subjekty majú veľa spoločného. Mnohé veci som mohol operatívne riešiť.

• **Málokto vie, aké povinnosti z tejto funkcie vyplývajú...**

Ako riaditeľ sekretariátu prezidenta SR som bol dennodenne v priamom kontakte s prezidentom Schusterom, ale i s pánom Gašparovičom. Podieľal som sa na riadení a koordinovaní práce sekretariátu prezidenta. Spracovával som program, pripravoval domáce i zahraničné návštevy, ale podieľal som sa tiež na spracovaní podkladových materiálov súvisiacich s prijatiami, pracoval som s korešpondenciou adresovanou priamo prezidentovi, a neraz som bol i v priamom kontakte s pisateľmi pri riešení ich záležitostí. Takmer každý deň som sa stretával s občanmi, ale i so starostami a s primátormi zo všetkých kútov Slovenska. Zároveň som plnil úlohy, ktoré mi vyplývali z priamych pokynov od prezidentov. V zmysle pripraveného a odsúhlaseného programu som spracovával v spolupráci s príslušnými odbornými podkladové materiály pre

domáce a zahraničné prijatia a služobné cesty, ktoré som kompletne odovzdával prezidentovi každý piatok na celý budúci týždeň. Pracovný čas mi určovali úlohy a program prezidentov. Takže pracovný čas ako

návrhu programu až po jeho definitívne schválenie, pričom sa museli zladit' všetky protokolárne požiadavky a zvyklosti každého štátu. Teda na základe schváleného programu sa pripravovali obsahové materiály

Dlhoročné pôsobenie v exponovanej štátnej pozícii znamenalo pre sekretára Kancelárie prezidenta SR prípravu a zabezpečenie mnohých významných návštev aj prijatí a stretnutí s mnohými významnými svetovými osobnosťami – ako povedzme s kardinálom Jozefom TOMKOM.

pojem pre mňa neexistoval, nikdy to nebolo osem hodín, a to aj cez soboty a nedele. Podobne to bolo i s čerpaním dovoleniek, ktoré som za pätnásť rokov v úrade nikdy nevyčerpal, keďže „nebolo kedy“.

• **Diplomatický protokol riadi styk oficiálnych predstaviteľov SR so svojimi zahraničnými partnermi. Aké zásady a zvyklosti sa musia v každom prípade dodržiavať?**

Ako riaditeľ som sa dva roky podieľal na jeho realizácii. Protokol ako taký vychádza v každej krajine z jej tradícií, národných zvyklostí a vôbec mal základy v historických koreňoch nadväzujúcich na aktuálnu spoločensko-politickú situáciu. Pri príprave zahraničných návštev u nás, ako i pri našich návštevách v zahraničí protokoly oboch krajín veľmi úzko spolupracovali už pri

a informácie rozpracované do detailov počnúc životopismi až po podrobné spracované informácie zo spoločensko-politického a z ekonomického života vrátane vystúpení. Zvlášť veľká pozornosť bola venovaná návštevám kráľovských párov, pretože pri nich platia niektoré iné, často akoby prísnejšie pravidlá a kritériá. Ako príklad môžem uviesť, že pri návštevách prezidentov sme ich vítali chlebom a soľou, čo nie je zvykom pri kráľovskej návšteve, nevynechávajúc návštevu Alžbety II., ale protokoly dohodli, že náš zvyk necháme a návšteva sa iba pokloní. Samozrejme, novinári nepoznali tento dohovor a spustili neobjektívnu kritiku na náš protokol. Veľmi dobrý dojem z fungovania protokolu som mal počas návštevy kráľovského dvora u kráľovnej Beatrix. Prešiel som viac krajín, ale kráľovský protokol v Holandsku patril podľa mojej skúsenosti medzi najlepšie fungujúce.

Marián PARKÁNYI pôsobil pätnásť rokov ako riaditeľ sekretariátu pri prezidentoch Rudolfovi Schusterovi a Ivanovi Gašparovičovi a podieľal sa na vypracovaní diplomatického protokolu prezidentskej kancelárie. Ako prvý začal upozorňovať na čudný systém práce v Grasalkovičovom paláci za „prezidentovania“ Andreja Kisku...

• **Počas vašej kariéry ste sa stretli s mnohými svetovými štátnikmi. Prezradili by ste, ktoré stretnutie vo vás zanechalo najväčší zážitok?**

Mal som možnosť zúčastniť sa na rokovaniach s mnohými prezidentmi vo svete – či to bol americký prezident Bush, alebo ruský prezident Putin a mnohí iní. Mal som šťastie stretnúť sa s mnohými kráľovskými rodinami, počnúc kráľovnou Alžbetou II., holandskou kráľovnou Beatrix, dánskym, švédskym, španielskym, nórskym kráľovským párom, ale i cisárskym párom z Japonska. Od mnohých prezidentov i z kráľovských rodín dostával pán prezident ďakovné listy. Napríklad nórsky kráľ poslal obsiahly list, v ktorom opisuje, ako sa mu na Slovensku páčilo. Odlišné stretnutia boli s kráľovskými rodinami; viac-menej boli zamerané na históriu, humanitu a pamiatky. Stretnutia s prezidentmi, predsedami vlád a parlamentov prinášali konkrétne výstupy na ďalšie prehlbovanie ekonomických, politických a kultúrnych vzťahov. Veľmi dobrý dojem na mňa zanechala návšteva prezidenta Gašparoviča v Singapure. Aj keď je to malý štát, vždy tam niekoľko rokov vyhráva jedna strana s vysokými percentuálnymi ziskami vo voľbách. Ak tam však čosi prímú, už o tom ne diskutujú, ale tvrdo na tom pracujú, čo sa u nás často nestáva. Takto dosiahli, že sú skutočnou bránou na výkladnú skriňu do tohto kúta sveta.

MEDZI NAMI

V Českej republike to vrie. Na Václavskom námestí v Prahe sa zišlo stovadsaťtisíc demonštrantov, ktorí požadovali nezávislú justíciu, demisiu premiéra Babiša a odchod Márie Benešovej, ktorá sa iba nedávno stala ministerkou spravodlivosti. O udalosti informujú britské, francúzske a nemecké denníky aj televízie. Podľa britského The Guardian Česko je svedkom najväčších demonštrácií od pádu komunizmu v roku 1989. Zdá sa, že najväčšie námestie v Prahe je pre organizátorov protestov „Million chviliek pro demokracii“ primálne, preto na nedeľu 23. júna zvolávajú demonštráciu na Letenskú pláň. Na tejto protestnej akcii sa má údajne zúčastniť až tristošesťdesiattisíc ľudí. Spúšťačom protestov je audit Európskej komisie, podľa ktorého má byť Andrej Babiš v strete záujmov, lebo údajne stále ovláda skupinu Agrofert...

Ak si odmyslíme pohľad organizátorov a aktérov udalosti, na ktorých sa na tribúnach výrazne podieľajú českí herci, nachádzame tu nápadnú podobnosť s bratislavskými protivládnyimi pochodmi adolescentov hnutia Za slušné Slovensko. Aj príprava týchto pochodov mala spoločné znaky. Na Slovensku sa vo februári

začali objavovať na obrazovke verejnoprávnej televízie zvláštne postavy, ktoré burcovali proti vláde údajne zodpovednej za vraždu novinára Kuciaka a jeho priateľky. Tieto tváre sa objavili aj v Česku. Česká televízia sa postarala o malé prekvapenie, keď do spravodajstva ČT 24 zaradila v predstihu rozhovor so študentkou Karolínou Farskou o tom, ako ona a jej kolegovia z hnutia Za slušné

Cez bratislavský kopirák

Ludovít ŠTEVKO

Slovensko organizovali protivládne demonštrácie v Bratislave. Nevedno, či nainé frázovité odpovede sotva dospelej Slovenky zapôsobili na českého diváka, isté je len to, že iniciatíva českých spravodajcov predznamenávala podobné udalosti, aké sa odohrali na Slovensku.

Ak sa nedávno na Václavskom námestí medzi pražskými umelcami ocitol aj Kiskov človek Juraj Šeliga, teda ďalšia tvár „slušného Slovenska“, už nebolo nijaké prekvapenie. Šeliga robil na pódiu neprehľadnu-

telného sparring partnera herečkám Bäre Hrzánovovej, Ive Pazderkovej, Jitke Čvančarovej, hercom Petrovi Vackovi, Ivanovi Trojanovi, Jiřimu Mádlovi aj režisérke Helene Třeštíkovéj. Napriek tomu, že tu chýbali takí teatrálni „hýbatelia slovenských dejín“ ako Richard Stanke či Zuzana Fialová, oprávnené mohol vzniknúť dojem, že išlo o slovenský vývoz farebnej revolúcie z bratislavského

vystúpenia viacerých hudobných skupín, precíznejšie vytlačené transparenty a karikatúry Babiša s dlhým nosom, profesionálne vyrobené vo fotošope. České politické „neziskové organizácie“ sa činili.

Najprv útoky na vládu v Maďarsku, potom v Poľsku, nedávno na Slovensku a momentálne pokus o prevrat v Českej republike. Nie je medzi tým nejaká súvislosť, nejaká politická spojitosť? Krajiny Vyšehradskej štvorky sú neprijemným trňom v päte mocenského zoskupenia v bruselskej centrále. Keby nebolo Ficovo odporu proti migračným kvótam, politike odmietajúcej rodovú agendu LGBTI, islamizáciu Európy et cetera, et cetera, nebolo by politických turbulencií na Slovensku ani v Smere. A Babiš by z podobných dôvodov nemusel čeliť účelovému bruselskému auditu za buracania pražských slniečkarov.

Andrej Babiš rebéliu proti sebe a spojencovi na Hrade pravdepodobne ustojí, jeho pozícia je o poznanie ľahšia ako pozícia Roberta Fica, ktorý tancom nad Kuciakovými hrobom nemohol zamedziť, pretože mal na rozdiel od Babiša trójskeho koňa vo vlastnej koalícii. Len si spomeňme na ultimátum Bélu Bugára. A bitku proti ďalším zakukleným trójskym koňom vo vlastnej strane len ťažko dokáže vyhrať sám vojak v poli.

Návšteva premiéra Pellegriniho v zornom uhle srbských médií Srbsko oceňuje principiálnosť Slovenska

Martin JARINKOVIČ – Foto: zdroj TASR

Návšteva slovenského premiéra Petra Pellegriniho v Belehrade 30. mája 2019 potvrdila dobré vzájomné vzťahy dvoch blízkych slovanských krajín. Svedčia o tom okrem iného aj reakcie srbských médií, ktoré pripomenuli principiálny postoj slovenskej diplomacie k štátnej celistvosti Srbskej republiky. Srbské médiá taktiež široko prezentovali prejav podpory premiéra Pellegriniho, ktorý sa vyjadril explicitne aj k najnovšej kríze vyvolanej dočasnými orgánmi juhosrbskej oblasti Kosovo a Metohija.

Pred Palácom Srbiya v Belehrade, kde sa podľa zaužívaného srbského protokolu odvíjajú oficiálne privítania vysokopostavených zahraničných návštevníkov, zaznela opäť raz hymna Slovenskej republiky, tentoraz na počesť premiéra Pellegriniho. Program jeho jednodňovej návštevy bol bohatý. Premiér v rámci neho absolvoval stretnutie s prezidentom Aleksandrom Vučićom, ministrom vnútra Nebojšom Stankovićom a najviac času strávil rokovaním so svojím náprotivkom – premiérkou Annou Brnabićovou, s ktorou spoločne otvorili aj Srbsko-slovenské hospodárske fórum.

■ POTVRDENIE PARTNERSTVA

Srbské médiá o udalosti pomerne obsérne informovali. Za najvýstižnejšie zhretnie tejto udalosti, ale aj významu Slovenska pre dnešné Srbsko možno považovať výrok premiérky Anny Brnabićovej, ktorá uviedla: „Nemáme mnoho priateľov a partnerov, akým je Slovensko.“ Podľa Brnabićovej vzťahy medzi oboma krajinami sú dobré, priateľské, čo sa stále viac odráža aj v hospodársko-ekonomickej spolupráci, na rozširovanie ktorej sa obe krajiny v budúcnosti zamerajú. Podľa štatistiky sa celkový hospodársky obrát za minulý rok vyšplhal na päťstošesťdesiatšesť miliónov eur, čo predstavuje zvýšenie o desať percent oproti roku 2017. Za jedinou otvorenú otázku označila premiérka Brnabićová problém srbského dlhu voči Slovensku, ktorý sa však doriešil práve počas návštevy premiéra Pellegriniho. Slovensko veľkorysým gestom časť dlhu odpustilo s tým, že

Predseda vlády SR Peter PELLEGRINI a jeho srbský náprotivok premiérka Anna BRNABIĆOVÁ počas slávnostného aktu prijatia pred vládnym Palácom Srbiya v Belehrade treťieho mája tohto roka

vrátená čiastka 7,2 milióna dolára sa podľa premiéra použije na podporu slovenskej menšiny v zahraničí. Obaja štátni predstavitelia sa pritom zhodli, že národnostné menšiny v oboch štátoch sú jedným z spoločných spojív, pričom konštatovali spokojnosť so zabezpečeným štandardom pre rozvoj či už slovenskej menšiny vo Vojvodine, alebo srbskej komunity na Slovensku, ktorej Slovenská republika oficiálne priznala status národnostnej menšiny v roku 2010. Anna Brnabićová podakovala Slovensku za pokračujúcu podporu Srbska na ceste do európskej integrácie. Rovnako podakovala za zásadný postoj v otázke podpory územnej celistvosti Srbska. Srbské médiá citovali aj vyjadrenia Petra

Pellegriniho, ktorý konštatoval dobré medzištátne vzťahy, ako aj spoločný záujem na posilnení spolupráce a prepojení budúcnosti v zjednotenej Európe. Potvrdil, že Slovensko urobí všetko pre to, aby Srbsku pomohlo na tejto náročnej ceste. Na margo ekonomickej spolupráce uviedol, že Srbsko je najvýznamnejším partnerom Slovenska na západnom Balkáne, ale táto spolupráca má potenciál na ďalšie prehlbovanie.

■ OHLASY Z MÉDIÍ

Mienkotvorný srbský denník Politika využil príležitosť a priniesol svojim čitateľom krátky rozhovor so slovenským premiérom, v ktorom sa ho redaktorka Biljana Mitrinovićová pýtala na otázku

postoja k formovaniu ozbrojených síl Kosova, na to, prečo EÚ nie je vstave postaviť sa proti porušovaniu medzinárodného práva v tejto otázke, ale aj na otázky vzájomných hospodárskych vzťahov, otázky menšínovej politiky či stanoviska V4 na migrantskú problematiku. Premiér okrem iného v rozhovore zdôraznil, že Slovensko bude vždy jednoznačne vystupovať proti jednostranným riešeniam v kosovskej otázke. Vo veci migrantskej krízy sa podľa Pellegriniho ukázalo, že nekontrolované otváranie hraníc a navrhovaný systém kvót nie sú rozumnými alternatívami.

■ TIENISTÁ STRÁNKA

Verejnoprávna Rádiotelevízia Srbska (RTS) okrem pozitív neobšla ani tienistú stránku v podobe problému so zamestnávaním pracovnej sily zo Srbska, ktorá zbytočne zaťažila inak bezproblémové vzájomné vzťahy. Zároveň však v reportáži odznela aj reakcia premiéra Pellegriniho, že slovenská vláda podnikla opatrenia zamedzujúce exploatacii srbských občanov ako lacnej pracovnej sily s garanciou rovnakých plátov, ako majú občania SR.

Vzhľadom na skutočnosť, že sa návšteva slovenského hosta v Belehrade uskutočnila len dva dni po poslednom výraznom vyhrotení vzťahov na línii Belehrad – Priština, srbské médiá široko citovali vyjadrenia nášho premiéra ku kosovskej otázke a zvlášť reakcie priamo na posledné udalosti. Podľa médií Peter Pellegrini zdôraznil, Slovensko nemá v úmysle zmeniť svoje stanovisko k jednostranne vyhlásenej nezávislosti Kosova. Slovensko je za dialóg, ktorý však musí byť podmienený tým, že aj druhá strana musí plniť všetky záväzky vyplývajúce z dosiahnutých dohôd. Vyslovil pritom znepokojenie nad nedávnymi incidentmi zastrašovania kosovskej polície na severe Kosova a Metohije, pričom vyjadril presvedčenie, že Priština nebude opakovať provokácie, pretože neprispievajú k upokojeniu situácie.

Na našich severných susedov progresívne heslá akosi nezabrali Poliaci ostali verní konzervatívnym hodnotám

Martin JARINKOVIČ – Ilustračné foto: redakcia SNN

Voľby do europarlamentu v Poľsku priniesli prekvapenie. Napriek združujúcej kampani liberálov Poliaci podporili doterajšiu vládnú stranu Právo a spravodlivosť (PiS), ktorá vo voľbách získala výrazné víťazstvo. Je to dôležitý plebiscit pred rozhodujúcimi októbrovými voľbami do sejmu i senátu.

Právo a spravodlivosť sa za posledné dva roky aj vlastnými chybami dostala do defenzívy. Nedomyšlenými krokmi sa zamotávala do sporov, ktoré ju vyčerpávali. Takými boli novelizácie zákonov o Inštitúte pamäti národa (IPN) či zbrabraný proces reformy súdnictva, ktoré vyvolali negatívny ohlas nielen doma, ale aj v zahraničí. Pod tlakom výhrad musela vláda napokon ustupovať. Zámer očistiť súdnictvo od reziduí socializmu tak strane PiS nevyšiel. Ešte horšie to dopadlo s pokusom trestať za pokusy pripisovania zodpovednosti Poľsku za zločiny Tretej ríše. Táto diletantsky pripravená novela zákona o IPN sa premenila na diplomatický debakel po tom, čo sa na ňu zniešala vlna nečakanej kritiky z USA a Izraela.

■ TVRDÁ KAMPAŇ

Ústupy PiS časť voličov rozhorčili. Na tomto podklade sa zrodil protestný tábor, ktorý združil rôznorodú radikálnu zmes národno-konzervatívnych hnutí, ktorá pod názvom Konfederácia obvinila PiS zo zradby národných záujmov. V kampani položila dôraz na obavy, že vláda uzná požiadavky zákona JUST act (známejší ako 447), ktorým americký kongres

v roku 2017 zaviazal americký rezort diplomacie podporovať aktivity slúžiacie na reguláciu právneho statusu majetku po obetiach holokaustu. Veľa Poliakov tento zákon vníma ako hrozbu pre otázku majetku obetí, ktorý zostal bez dedičov. Zákon Just act totiž predpokladá, že takýto majetok by nemal prejsť do vlastníctva štátu, ale reštitúciou by sa mal stať základinou pre aktivity združení venujúcich sa holokaustu. Táto kampaň bola kritizovaná za antisemitizmus. Vznikla tak nová situácia. Popri tlaku zľava v podobe protestov liberálnej opozície, tlakov LGBTI prostredia, štrajkov feministiek, učiteľov, sudcov atď., ktoré posledné dva roky zmietali krajinou, sa PiS ocitol aj pod paľbou sprava. Na pravici sa tak rozohrel boj o to, kto obhajuje záujmy národa, pričom PiS Konfederátov vinil, že slúžia Rusku. Na dôvok tesne pred záverom kampane médiami prebehol film bratov Siekelských o pedofílii v cirkvi, ktorý mal v konečnom dôsledku za cieľ poškodiť aj PiS. Výskumy verejnej mienky predpovedali v tejto atmosfére tesné výsledky volieb medzi hlavnými rivalmi – PiS-om a opozíciou združenou v Európskej koalícii. PiS

však pri takmer päťdesiatpercentnej účasti zvíťazil o sedem percent.

Podľa Tv Republika proticirkevná kampaň sa nakoniec obrátila proti opozícii. Publicista Piotr Semka to vysvetľuje dosiaľ veľmi živou skúsenosťou s komunistickou diktátou. Podobné techniky provokácií a zneužívania slabosti cirkvi stále totiž pripomínajú komunistov a mobilizujú odpor ľudí proti tým, ktorí ich použijú. Publicista Rafał Ziemkiewicz vidí podobne príčinu veľkej účasti a mobilizácie juhovýchodného Poľska v čoraz výraznejšie prezentovanej LGBTI agende a koordinovanému útoku na cirkev. Podľa Ziemkiewicza pokus o kompromitáciu cirkvi a nepriamo aj PiS vyvolal pocit ohrozenia a zomknutie konzervatívnej väčšiny Poliakov, a to aj takých, ktorí chceli pôvodne PiS potrestať za ústupčivosť.

■ DOBRÉ VYHLIADKY

Eurovoľby signalizujú pozitívne vyhlídky pre PiS do októbrových volieb, čím sa zrejme odsúvajú plány opozície artikulované jedným z jej lídrov W. Czarastym (SLD), ktorý sa vyhrážal, že nová vláda posadí polovicu PiS-u do väzenia a zvyšok vyže-

nie z politiky. Podobne je to s plánmi opozície na likvidáciu IPN či úradu na boj proti korupcii (CBA). Na druhej strane sa otvára otázka, či projekt zjednotenej opozície vydrží do volieb. V terajšej konstelácii totiž podľa Ziemkiewicza zjednotenej opozícii ako jediný rezervoár potenciálnych hlasov ostáva šesť percent strany Wiosna, ktorá sa prebojovala do europarlamentu, kým PiS má k dispozícii ešte okolo desať percent na pravo od neho. V tejto súvislosti si aj opozičný senátor Jan F. Libicki (PSL) dáva otázku, či sa obrat opozície na ľavo, symbolizovaný ostrým proticirkevným výpadom, oplatí, pričom podľa neho by mal nasledovať návrat smerom k centru. Otázkou sa stáva aj to či líder zjednotenej opozície Grzegorz Schetyna ostane do volieb na svojom mieste. Každopádne, voľby v Poľsku znamenajú nádej pre pokračovanie jednotnej politiky V4. Zostane súčasťou tejto politiky po budúročných voľbách aj Slovensko obracajúce sa k liberalizmu?

NA MARGO

Na svete je nový termín – doteraz nepoznaný. Plyn slobody. Učebnice chémie sú razom zastarané. Ako sa vyjadril vysoký americký vládný predstaviteľ, USA európskemu kontinentu znova dodávajú slobodu. V podobe plynu slobody. Môžeme byť hrdí na podiel Slovenska na tejto prevratnej novinke. Slovák – eurokomisár Šefčovič, bol otvárať nový terminál na vývoz skvapalneného plynu spolu s americkým prezidentom v USA. Aby nám USA mohli dodávať plyn slobody. Za ktorý budeme platiť viac ako za plyn neslobody, ktorý odoberáme z východných krajín teraz. Každý špás niečo stojí.

Plyn slobody

Pred dvesto rokmi nadaný rabínsky synček Moses Mordechaj Marx Levy, skráteným menom Karol Marx, definoval slobodu ako poznanú nutnosť. Dobre, že sme jeho učenie zavrhlí. V duchu jeho učenia by sa niekto mohol opýtať, prečo je nutné používať u nás drahý plyn slobody. Ako slobodne spoznať nutnosť používania amerického plynu slobody.

Pred päťdesiatimi rokmi sme na vtedajšej slovensko-sovietskej hranici slávnostne otvárali plynovod Bratstvo. Plyn, ktorý nám prichádzal, podľa americkej schémy a logiky nám prinášal bratstvo. Plyn bratstva. Záhadnými odpredajmi, za ktoré ešte nikto neseďil, skončilo štyridsaťdeväť percent plynovodu v českých súkromných rukách. Ťažko povedať či je teraz plyn v rúrach plynom bratstva, alebo niečoho iného.

Nemci si stavajú už druhú plynovodnú rúru smer východ. Východ ich vždy priťahoval. Turci si potiahli vlastnú južnú rúru. Bulhari boli skritizovaní za závislosť od plynu z Ruska cez Ukrajinu. Rusi im pomohli v rozhodovaní ako ďalej. Rúru cez Ukrajinu naplánovali odstaviť. V máji sa začali Bulhari s Grékmi spájať plynovodom a tešia sa na tranzitné poplatky od Srbska, Rumunska a ďalších krajín smerom na Západ. Do našej ceny plynu sa započíta koľko tranzitných a dopravných poplatkov, kým z USA dopláva k našim hraniciam?

Keď sa už teda idú prebáť učebnice chémie, bolo by vhodné využiť príležitosť a premenovať viaceré chemické zlúčeniny. Pri rope by to mohla byť Ropa Borata. Aspoň tá časť, ktorá ide z Kazachstanu. Borat by bol dobrý herec v sfilmovanej príbehu privatizácie Slovaftu a celého nášho chemického priemyslu. Ropa Majdanu. To by bola tá, ktorá prejde ropovodom Družba a nie je ukradnutá na polceste. Aj keď už v období budovania socializmu u nás boli pochybnosti, ktorým smerom ropa v ropovode tečie. Teraz v období slobodného prístupu k informáciám už vieme, že chvíľu tam, chvíľu naspäť, chvíľu nikam. Drevo, ktoré sa vyváža od nás, by mohlo mať názov Drevo chudoby. Ak platí americké pravidlo, že ich plyn slobody nám prináša slobodu, Rakúsko onedlho skrachuje. Vyvezieme mu všetku našu chudobu.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Predseda NR SR a SNS Andrej DANKO: Lídri EÚ premrhávajú obrovskú šancu Vlastenectvo je neraz zamieňané s nacionalizmom

Zhovárал sa: Matej MINDÁR – Foto: archív SNN

Predseda NR SR Andrej DANKO poskytol matičnému týždenníku Slovenské národné noviny rozhovor o aktuálnych otázkach domácej a európskej politiky. Ako predseda Slovenskej národnej strany je proti podpísaniu bilaterálnej dohody s USA narušujúcej suverenity Slovenskej republiky. Považuje za veľký hriech, že Matica slovenská prišla v minulosti o Slovenskú národnú knižnicu a vyzdvihol jej prácu so zahraničnými Slovákmi.

• **Ste predsedom NR SR už tretí rok. Ako hodnotíte vaše doterajšie pôsobenie vo funkcii druhého najvyššieho ústavného činiteľa?**

Počas tohto obdobia som spoznal množstvo ľudí s rôznymi názormi a postojmi. Z pozície predsedu NR SR vnímam dnes mnohé veci úplne inak. Sú to ťažké tri roky, počas ktorých som sa mnohému naučil, a som za to vďačný Bohu.

• **Ako by ste zhodnotili udalosti, ktoré nasledovali po nešťastnej vražde novinára Jána Kuciaka?**

Vo svojich prejavoch som vtedy jasne identifikoval možné riziká, ako sú rozpoltenosť národa a zneužívanie tejto tragédie. Vyzýval som prezidenta Andreja Kisku a bývalého premiéra Róberta Fica, aby sme spoločnými silami zabránili polarizácii spoločnosti. Bohužiaľ, obe vraždy ešte neboli ani pochované a mnohí už vedeli, ako túto nešťastnú udalosť politicky využiť. Všetci rozumní ľudia sa musíme zhodnúť na tom, že ten, kto túto vraždu vykonal, si zasluhuje najprísnejší trest. Bohužiaľ, stal sa z toho politický nástroj. Nechcem patriť medzi tých politikov, ktorí túto nešťastnú tragédiu dodnes zneužívajú.

• **Slovensko bude mať po prvý raz v ére samostatnosti prezidentku. O niekoľko dní sa funkcie ujme Zuzana Čaputová. Aké očakávania máte od novej hlavy štátu?**

Ako väčšina obyvateľstva, ktorá nemá o nej skoro nijaké informácie. Nepoznám ju ako osobu a nikdy som sa s ňou osobne nestrelol. V predvolebnej kampani sa prezentovala ako žena s čistým štítom bez politickej minulosti. Očakáva sa od nej, že vysvetlí občanom, aký štýl politiky chce viesť ako budúca hlava štátu. Pevne verím, že ako nová prezidenta zabudne na svoju predvolebnú komunikačnú stratégiu, že všetci sú zlí a len ja som tá dobrá, a posunie ju do konštruktívnej roviny, pretože Slovensko naozaj potrebuje rozvoj a funkčnosť v štáte. Náš najväčší problém je, že sa utápame v konfliktach namiesto konštruktívneho dialógu. Myslím si, že by sme spoločnými silami mali pracovať na tom, čo najviac trápi našich občanov. V zahraničnej politike spoločne rozvíjať pozíciu Slovenska v rámci Európskej únie a NATO a pracovať na dobrých vzájomných bilaterálnych vzťahoch s mocnosťami, ako sú USA, Ruská federácia a Čína. Toto sú veci, ktoré by podľa mňa Slovensku najviac pomohli.

• **Blížiaci sa parlamentné voľby ukážu, akým smerom sa bude Slovensko uberať ďalšie štyri roky. V opozícii vznikajú nové politické subjekty. Ako vnímate spolu s vládnu koalíciou túto skutočnosť?**

Prijatím zákona o politických stranách som chcel zabrániť drobeniu a rozštiepeniu politických strán. Na Slovensku máme viac politických strán, ako napríklad v Ruskej federácii alebo v Brazílii. Podarilo sa nám zaviesť systém, že každá politická strana, ktorá má podľa zákona nárok na príspevok zo štátneho rozpočtu, musí ho použiť len na jej politickú činnosť. Máme tu politické strany, ktoré si zo štátnych príspevkov nakúpili vlastný nebytový priestor, prípadne pozemky. Sú to neefektívne a neadresne vynaložené peniaze. Ja za Slovenskú národnú stranu viem zdokladovať každé euro, ktoré ide na jej

Predseda NR SR a predseda SNS Andrej DANKO je presvedčený, že Slovensko nemôže vstupovať do takých zmluvných záväzkov, ktoré by poškodzovali suverenity Slovenskej republiky a nastrobovali dôveru našich dlhodobých partnerov i spojencov.

politickú činnosť. Veľmi dobre viete, že tu máme aj prípad, keď niekto len využíva rôzne skupiny obyvateľstva, ako napríklad Igor Matovič. Na svoju kandidátku si vždy vyberal zástupcov z radov etnickej skupiny, hendikepovaných ľudí alebo lídrov v boji za občianske slobody. No po voľbách už táto politická strana nie je schopná robiť nijaké kompromisy, pretože jej poslanecký klub sa skladá z rôznych ideologických a názorových skupín. Takto sa však vládnúť nedá. Politická strana musí byť vedená lídrom, ktorý vie garantovať stabilitu poslaneckého klubu.

• **Ako predseda NR SR ste navštívili mnoho krajín v Európe, ale aj v Ázii. Časť politickej a laickej verejnosti vás však kritizuje, že nedodržiavate oficiálnu líniu slovenskej zahraničnej politiky, keď sa stretávate s ruskými politickými predstaviteľmi...**

Pýtam sa, čo robil rakúsky kancelár Sebastian Kurz nonstop v Rusku? Rokoval s ruskými predstaviteľmi o výstavbe širokorozchodnej železnice do Rakúska. To isté sa môžem spýtať, čo tam stále robí nemecká kancelárka Angela Merkelová a ostatní európski prezidenti, predsedovia vlád a parlamentov? Je absolútna hlúposť, ak si niekto zamieňa slovo sankcie s karanténou. Sankcie jasne hovoria, že nemôžete pozvať na územie Európskej únie, až na pár výnimiek, niektorých ruských politických predstaviteľov. To však neznamená, že nemôžete cestovať do Ruska. V Moskve si podávajú ruky s najvyššími ruskými predstaviteľmi mnohí svetoví politici a my by sme boli hlúpi, ak by sme túto šancu nevyužili. Chcel by som predstaviť tým podnikateľským subjektom, ktoré majú záujem podnikáť v Rusku, aké daňové úľavy a stimuly ponúka ruská strana pre zahraničných investorov. Ak by v Rusku nebolo efektívne podnikateľské prostredie, známa nemecká automobilka by tam na výstavbu nového závodu Mercedes Benz neinvestovala viac ako dvestopäťdesiat miliónov eur.

• **Dnes sme svedkami toho, že sa niektorí ľudia snažia vedome presvedčiť slovenskú spoločnosť, že naše územie od nacistických okupantov neoslobodili sovietske vojská, ale niekto úplne iný...**

To už vôbec nepotrebuje nijaký komentár. Je smutné, ak vás niekto stále presviedča, že biela je čierna a čierna je biela. Z pozície predsedu NR SR som si už na to zvykol. Brá-

niť sa proti tomu dá jedine tak, že budeme pri každej príležitosti národu pripomínať, že naše územie oslobodila Červená armáda.

• **Ako vnímate aktuálnu situáciu v Európskej únii?**

Kritizujem politiku, ktorú dnes robia európski politickí predstavitelia. Tvrdím stále, že Európska únia a jej lídri premrhávajú obrovskú šancu. Na európsku politickú scénu prichádzajú ľudia, ktorí ju v budúcnosti môžu rozbiť. Mnohé stredoeurópske štáty, ako sú Česko, Poľsko a Maďarsko, stratili záujem prijať spoločnú menu a schengenský priestor je ohrozený kontrolami na hraniciach. Vlastenectvo je neraz zamieňané s nacionalizmom a postupne prekvitá sebecko silných národov. Na to stavili politici populistických strán, ktorí sa teraz tvária jednotne, že chcú Európsku úniu reformovať. A to je aj moja výhrada k tomuto politickému zoskupeniu. Veľké národy, ako sú Francúz a Nemci, majú vždy prirodzený pocit doplácania na východné štáty. Pravda je taká, že niektorí len ťažko znášajú úspech druhého. Slovensko je úspešná krajina, ktorá pomerne rýchlym tempom dobieha životnú úroveň západnej Európy.

• **Očakávaný odchod Veľkej Británie z Európskej únie sa zatiaľ odkladá. Ako sa pozeráte na skutočnosť, že britskí poslanci doteraz neschválili rozvodovú dohodu s Bruselom?**

Ako zlyhanie najvyšších politických predstaviteľov Európskej únie. Ako Európska únia sme mali byť nekompromisní voči Veľkej Británii. Okrem toho sa všetci musíme zhodnúť na tom, že Turecko nepatrí do Európskej únie a treba ukončiť všetky prístupové rokovania. Na európskej úrovni je potrebné rozprávať sa o spoločnej európskej armáde alebo o užšej spolupráci európskych armád. Ďalším veľkým problémom je ochrana kybernetického priestoru. Európska únia úplne zaspala v ochrane digitálneho priestoru. Mladí ľudia si o pár rokov uvedomia, aké je nebezpečné používať mobilné aplikácie Whatsapp a Viber, pretože tieto komunikácie sú bez nášho súhlasu zálohované. Podstatná časť dát našich telefónov sú bez nášho vedomia systémovo zbierané a vyhodnocované s cieľom marketingu. Európska únia musí tento problém čo najskôr vyriešiť zavedením digitálnej dane a zabezpečiť ochranu dát našich občanov.

• **Veľkým úspechom Slovenskej republiky na pôde Európskej únie je prijatie smernice, ktorej poslaním je ukončiť dlhoročné nekalé obchodné praktiky západných producentov, ktorí vyvážajú svoje produkty do východnej časti Európskej únie v oveľa nižšej kvalite...**

Chcel by som, aby najmä naši oponenti uznali, že Slovenská národná strana ako prvá poukázala na tento celoeurópsky problém. Keď ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná otvárala túto tému, tak zástupcovia Slobody a solidarity tvrdili, že tento problém neexistuje. Som rád, že sme ako V4 v čase slovenského predsedníctva v Rade EÚ posunuli tento problém na európsku úroveň. Na národnej úrovni sme prijali aj zákon o nekalých obchodných praktikách, čím sme predbehli európsku legislatívu. Nie je pravda, čo sa snažia dnes niektoré denníky tvrdiť, že Slovensko nerobí také prísne opatrenia v porovnaní s Českom republikou. Veď predsa sme na európskej úrovni pracovali na tvorbe metodiky a systému, ako sa bude táto kvalita potravín analyzovať. Je to úspech Slovenska a ja hrdo poviem, že toto je téma Slovenskej národnej strany.

• **Vašou zásluhou NR SR minulý rok prijala zákon, podľa ktorého od januára má zamestnávateľ, ktorý zamestnáva viac ako štyridsaťdeväť zamestnancov, povinnosť poskytovať príspevky na rekreáciu vo forme tzv. rekreačných poukazov...**

Mal som pravdu, keď som tvrdil, že ak podnikateľ ušetrí na daniach a odvodoch dvesto eur a zamestnanec dostane sedemdnňovú preplatenú dovolenku vo forme rekreačného poukazu, že sa zvýši počet prenocovaní v našich ubytovacích zariadeniach. Dnes už nenájdete človeka, ktorý poukaz využije, že by sa o ňom vyjadril ako o nesystémovom opatrení. Mám z toho obrovskú radosť, keď sa ma predstavitelia krajín Česka, Maďarska a Poľska pýtajú, aký systém sme zaviedli, pretože zistili, že zavedenie rekreačných poukazov pomáha cestovnému ruchu.

• **Ako predseda Slovenskej národnej strany ste proti prijatiu viac ako sto miliónov amerických dolárov, ktoré nám americká strana ponúka na obnovu našich vojenských letísk...**

Áno som totálne proti a vždy budem, pretože je to zložitejší problém. Súvisí to s tým, že máme svoje povinnosti a záväzky v NATO. Zároveň dnes predstavitelia Francúzska a Nemecka verejne hovoria o spolupráci európskych armád. My by sme nemali zvyhodňovať akokoľvek armádu v rámci NATO. Táto zmluva v prvom rade povyšuje naše záväzky v NATO v jednej zásadnej veci voči ostatným členským štátom. Len čo by bola táto zmluva podpísaná, nebudú môcť bez súhlasu amerických ozbrojených síl na našich letiskách pristávať nijaké lietadlá ostatných členských štátov EÚ. To znamená, že by sme ohrozili spoluprácu a bezpečnosť v rámci celej Európskej únie. Som presvedčený, že nemôžeme naše vojenské letiská takto odovzdať za sto miliónov amerických dolárov pod správu amerických ozbrojených síl. Veď tie majú hodnotu niekoľkých stoviek miliónov eur. Takisto nemôžem dovoliť, aby Slovensko podpísalo takúto zmluvu, ktorú by časom začali kritizovať naši európski partneri, že sme poskytli USA podmienky na vytvorenie americkej vojenskej koncepcie v Európe „Os východných štátov“. Nech sa na mňa nikto nehnevá, ale toto je pre nás principiálna vec, pretože tu ide o zachovanie zvrchovanosti a suverenity Slovenska. Táto zmluva je nadradená našim záväzkom v NATO a zvyhodňuje určitý štát a myslím si, že je aj narušením kolektívnej spolupráce a bezpečnosti.

• **V tomto roku sme si pripomenuli sté výročie úmrtia Milana Rastislava Štefánika. Je jeho odkaz dnes stále aktuálny pre našu spoločnosť?**

Áno. A ten najväčší je veriť, milovať a pracovať! Ja na Štefánikovi obdivujem dva také momenty. Prvý je ten, že ako francúzsky občan a uznávaný astronóm dokázal zúžitkovať všetky svoje kontakty, ktoré získal v ten správny moment, keď ho slovenský a český národ najviac potrebovali. Vďaka nemu dokázali Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš nakoniec presvedčiť najvyšších francúzskych vojenských a politických predstaviteľov, že český a slovenský národ vidí svoju budúcnosť v spoločnom a demokratickom štáte. Viete dobre, aké problémy boli v USA s verbovaním amerických Čechov a Slovákov do česko-slovenských légii, pretože patrili pod americké ozbrojené sily. Štefánikovi sa podarilo diplomatickou cestou presvedčiť americké orgány, aby povolili vstup Čechom a Slovákom v USA do ozbrojených síl formujúceho sa štátu. Druhý moment je ten, ak by Milan Rastislav Štefánik žil, bojoval by za práva Slovákov v medzivojnovej Československej republike. Určite by sa postavil proti ideji československého národa a požadoval by naplnenie záväzkov vyplývajúcich z Pittsburskej dohody, ktorá zaručovala pre Slovensko istý stupeň samostatnosti. V Slovenskom štáte by bojoval proti nacizmu a som presvedčený, že by patril medzi vedúce osobnosti Slovenského národného povstania.

• **Ako vnímate pozíciu Matice slovenskej v súčasnosti?**

Ak by bolo v úplnej gescii Slovenskej národnej strany ministerstvo kultúry, robil by som všetko preto, aby sme Maticu slovenskej vrátili pod jej správu všetky knižné fondy a Slovenskú národnú knižnicu. Považujem za absolútny hriech, že v minulosti bola Matica vtedajšou vládnu garnitúrou takto ochudobnená. Chápe, ak niekto povie, že digitalizácia musela ísť na právnickú osobu, ale som presvedčený, že Maticu slovenskú treba kompetenčne a finančne posilňovať. Matica slovenská sa už v minulosti ukázala ako vynikajúci nástroj na komunikáciu so zahraničnými Slovákmi a považujem za svoju ďalšiu prioritu prinavrátiť jej kompetencie aj v tejto oblasti.

Košutovskí vlastibranci – honvédi, proti cisárskym oddielom a ruskej armáde Rebélia otrhaného slovenského advokáta v Uhorsku

Ivan MRVA – Foto: internet

Každoročne sa pripomína aj oslavuje oslobodzovanie Slovenska z vojnových útrap Červenou armádou v roku 1945. Sovietske Rusko sa najviac zaslúžilo o porážku nacistického Nemecka a nijaká iná krajina neprinesla toľko obetí. Červenoarmejci, ktorí položili na našom území život, si zaslúžia úctu a pietnu spomienku. No ich zbrane zároveň obnovovali československý štát a s ním prišiel politický útlak a prenasledovanie Slovákov, komunistická ideológia a sietizácia verejného života. Na oslobodenie spod maďarského nadpanstva a košutovskej diktatúry pred sto sedemdesiatimi rokmi si dnes už málokto spomenie. V letných mesiacoch v roku 1849 cárské Rusko zachránilo monarchiu pred rozpadom, ale aj slovenský národ pred pomaďarčením. Ruskí vojaci, ktorí na našej pôde počas letného ťaženia pred sto sedemdesiatimi rokmi položili život, si tiež zaslúžia našu vďaka aj spomienku.

Apríl 1849 bol v znamení víťazstiev košutovských vlastibrancov – honvédov, nad cisárskymi oddielmi v priestore medzi Tisou a Dunajom. Roztrúsené na veľkom priestore od rieky Sávy až k Prešovu sa ocitli v kritickom postavení. Revolúcia víťazila a spolu s ňou aj radikálne krídlo reprezentované Ľudovítom Košutom.

AMEN HABSBUROVCOM

Štrnásteho apríla 1849 v kalvínskom kostole v Debrecíne sa zišiel revolučný snem a po Košutovej reči plnej demagogie, keď v závere navrhol, aby habsbursko-ot-rinská dynastia bola zosadená z uhorského trónu, poslanci vyskočili z lavíc a búrlivo zvolali: „Nech sa tak stane, amen!“

Uhorsko sa stalo ešte nie presne definovanou republikou a Košut jej dočasným gubernátorom. Detronizácia sa ukázala ako osudný krok. Cár Mikuláš I. nemohol republiku v tesnej blízkosti svojej ríše strpieť. Navyše na strane uhorských povstalcov bojovali poľskí emigranti, ktorí po porážke povstania v roku 1831, namiereného proti ruskej nadvláde, opustili vlasť a po víťazstve v Uhorsku plánovali oslobodiť aj Poľsko. Ruský vládca si neželal opakovanie poľskej vojny, ktorú mal ešte v čerstvej pamäti. So zreteľom na nepriaznivý vývoj vojny v Uhorsku viacerí členovia kabinetu dovažovali, či je Rusko ochotné pomôcť. Cár súhlasil, ale požadoval, aby ruský zbor pôsobil samostatne a nebol podriadený rakúskemu veliteľovi. Za jeho veliteľa chcel maršala Ivana Paskieviča, ktorý mal bohaté skúsenosti už z bojov s Napoleonom, Poliákmi, Perziou i Osmanskou ríšou. Viedenský kabinet s podmienkami ochotne súhlasil. Už prvého mája 1849 ruský generál Berg rokovával v Bratislave s maršalom Weldenom o podrobnostiach ťaženia. V ten istý deň viedenský úradník oznámil, že v záujme odvrátenia rozvratu európskych rozmerov cisár František Jozef požiadal ruského suseda o pomoc. Zároveň cár vydal manifest, v ktorom uhorskú revolúciu označil za jeden z článkov európskeho prevratu, a vojenskú pomoc monarchii odovodoňoval aj potrebou obrany Ruska. František Jozef sa 12. mája 1849 v Uhorskom Hradišti zišiel s ruským následníkom Alexandrom a spoločne odcestovali železnicou do Krakova, kde sa sotva osemnásťročný rakúsky cisár stretol s Mikulášom I. Dohoda o pomoci bola doplnená cárovým rozhodnutím, že ruská vojenská akcia sa začne o tri týždne.

ÚSPESHY HONVÉDOV

Honvédi medzitým žali ďalšie vojenské úspechy. Na konci mája zlomili

Ludovít KOŠUT s najbližšími spolupracovníkmi a so suitou dôstojníkov uprostred povstaleckého vojska počas revolúcie rokov 1848 – 1849

odpor silnej cisárskej posádky na budínskom hrade a prerušili blokádu Komárna. Rakúske oddiely ustupovali na západ a Košut vťahal do Pešti. Jeho triumf zakalili zvesti o blížiacom sa ruskom vpáde. Zmobilizovala sa aj maďarská aristokracia. V Bratislave sa 23. mája zišli magnáti na čele s Mórcom Pálfiom a Mikulášom Esterházim. Proklamovali vernosť dynastii a začali regrutovať vojsko na ochranu trónu. Magnáti nenávideli Košuta a o modle maďarskej revolúcie hovorili, že je to „rongyos tót ügyvéd“, teda otrhaný slovenský advokát, ale ich akcia bola vypočítavým manévrom. Predvídali, že radikálna revolúcia bude zakrátko potlačená a takto chceli zachrániť vplyv a udržať maďarskú supremáciu. V posledných májových dňoch sa ťažisko bojov prenieslo na západné Slovensko. Cisárske oddiely boli zatlačené za Váh a očakával sa výpad honvédov k Bratislave. Viedeň sa pripravovala na obranu, zároveň urgovala príchod ruských zborov.

Hlavný veliteľ ruských vojsk maršal Ivan Fiodorovič Paškovič vydal proklamáciu k obyvateľom Uhorska v slovenskom, maďarskom aj nemeckom jazyku. Zdôraznil, že neprichádza ako nepriateľ, ale spolu s cisárskym vojskom chce v krajine zaviesť zákonný poriadok. Ešte predtým si s cisárskym veliteľom generálom Juliusom Haynauom dohodol plán spoločného postupu. Paškovič nariadil dôstojníckemu zboru dodržiavať prísnu disciplínu a nezne-pokojovalť mierumilovných obyvateľov. Ruské vojsko však dostalo pokyn vyhŕňať Židov, lebo ich ruský maršal pokladal za hlavných prívržencov revolúcie. Na sklonku mája prekročili prvé oddiely z dvestotísícového ruského kontingentu severné hranice Moravy a cez Skalicu vpochodovali na Slovensko. Už 3. júna generál Panjutin s dvanásťtisícovým zborom priťahal do Bratislavy. Mužstvo sa utáborilo na pasien-

koch pri Tmavskej ceste a dôstojníci boli ubytovaní v Primaciálnom paláci. O dva dni ruské vojsko odtiahlo k Váhu, aby podporilo cisársku armádu tiesnenú honvédmí. Revolučná vojenská rada zasadaajúca v Debrecíne nariadila, aby sa v smere ruského postupu zničili mosty, zasypali studne, urobili záseky zo stromov a zmobilizovali branci. Plagáty v slovenskom jazyku vyzývajúce na boj proti ruskému tyranovi zaplavili Slovensko.

PROTIÚTOK RUSOV

Maďari sa správali ako topiaci, čo sa chytá každého stebľa. Minister revolučnej vlády biskup Michal Horváth sa pokúsil zorganizovať krížiacku výpravu proti pohanským Rusom. Po tri a pol storočia od krachu krížiackeho ťaženia sedliakov pod vedením Juraja Dóžu sa pripravovalo niečo podobné. Minister nariadil farárom všetkých cirkví držať vojnovú kázeň a na 6. júna pôsty a kajanie, aby Boh pomohol Maďarom zvíťaziť nad ruskými pohanmi. Zároveň sa malo organizovať všeobecné povstanie. Z domu, kde bývali dvaja chlapi, jeden musel nastúpiť. Ak nemal pušku ani šablú, mohol sa ozbrojiť sekerou, kosou či dokonca vidľami. Improvizované ľudové masy mali viesť kňazi s krížom v rukách. Výzvy nemali väčší účinok, lebo dve tretiny krajiny neboli maďarské a ani samotní Maďari nechceli riskovať život v beznádejnom zápase.

Hlavný ruský nápor prišiel 15. júna 1849, keď cez Dukliansky a Lupkovský priemysel vťahal na Slovensko osemdesiat-tisíc ruských vojakov. Už 24. júna obsadili Košice a o niekoľko dní aj Miškovec. Ďalšie oddiely v počte asi štyridsaťtisíc mužov na čele s generálom Čadajevom vpochodovali do Sedmohradska. V tom istom čase generál Grabbe prekročil severné hranice Oravy. Jeho šestnásťtisícový zbor poz-

stával prevažne z donských a kubánskych kozákov. Pri Turčianskom Svätom Martine rozprášili honvédov a cez Kremnicu postupovali na Pohronie. Proti početnej prevahe Rusov a koncentrovaným rakúskym zborom košutovci – či košutári, ako ich nazýval slovenský ľud, nemali nádej na úspech. Naopak, na Slovensku Rusov považovali za osloboditeľov od maďarského teroru. V Trnave ich v mene všetkých obyvateľov radostne vítal mešťan Martin Tamašovič, pre svoj slovenský zápal prezývaný aj Svatopluk. Mnohí Slováci, ale aj Maďari hovoriaci slovenským jazykom Rusom ochotne robili sprievodcov, akýchsi styčných dôstojníkov.

STANNÉ PRAVO

Pod tlakom bezvýchodiskovej situácie sa medzi povstaleckými náčelníkmi prehlbovali rozpory. Generál Görgej agitoval za zrušenie detronizačného aktu, ale zároveň chcel udrieť na rakúsko-ruské zbory na pravom brehu dolného Váhu a pri Komárne. V bitkách pri Žihárce a Peredi (dnes Tešedíkovo) 15. a 20. júna neuspel. V júli sa vojna menila na veľkú vyčisťovaciu operáciu. Paškovič z Miškovca postupoval na západ. Honvédi unikali na juhovýchod, lebo im hrozilo obkľúčenie.

V slovenských mestách, ktoré obsadilo ruské alebo aj cisárske vojsko, bolo zavedené stanné právo a každý väčší priestupok sa trestal smrťou. Ak niekto obišiel stážne stanovište na ceste, mal byť zastrelený. Obyvatelia museli odovzdať všetky zbrane, v noci osvetliť domy, krčmy sa zatvárali o desiatej a platil zákaz nočného vychádzania. Zhromaždenie troch a viacerých ľudí na verejnosti mali vojaci rozohňať aj pomocou zbrane. Občania kolektívne ručili za pokoj a poriadok. Ak sa vyskytol incident, nasledoval trest. Na prísne stanné právo doplatil Lučenec. Nepravidielné oddiely operujúce v zázemi, nazývané slobodné zbory alebo gerily, postrieľali v meste päťčlennú ruskú hliadku. Rusi prinútili členov mestskej rady, aby holými rukami vyhrabali narýchlo pochované telá. Lučenec im potom musel vystrojiť slávnostný pohreb, ale ani to nepomohlo, ruskí dôstojníci nechali Lučenec vyrabovať a vypáliť.

Začiatkom júla sa Rusi blížili k Debrecínu. Vláda a snem sa uchýlili do Segedíny. Julius Haynau obsadil Pešť a peštianskym Židom vyrubil pokutu dva milióny zlatých. „Mnoho, ale spravdливо,“ napísali Slovenské noviny, „keď povážime, žeby bez ochotnej židovskej pomoci na všetkých stranách Uhorska odbojníctvo Maďarov

nikdy nebolo mohlo v krátkom čase na taký stupeň sa podvihnúť.“

ČIKÓŠSKA REPUBLIKA...

Medzitým sa Košut so zvyškom verných usadil v Segedíne. V jednej z posledných verejných rečí na námestí prisľúbil doplniť vojsko o tridsaťtisíc nováčikov a sám sa mienil postaviť na ich čelo. Boli to fantázie, ktorým už nikto neveril. Keď už bola pohroma pred dverami, spomenul si gubernátor republiky a torzo poslancov na nemaďarské národnosti. A tak 28. júl 1849 snem prijal zákon garantujúci národné práva.

Osud „Čikóšskej republiky“ ako ju posmešne nazývali cisárovi verní Maďari, bol spečatený. Rusi drvili odpor v Potísi a v Sedmohradsku. Ľudovít Košut sa vzdal hodnosti gubernátora krajiny a vydal sa na cestu do exilu.

V bezvýchodiskovej situácii generál Görgej 13. augusta 1849 s dvadsaťtisíc vojakmi a sto dvadsiatimi deviatimi kanónmi kapituloval pri mestečku Világoš (Siria, Rumunsko). Honvédi zložili zbrane a Rusom odovzdali aj bojové zástavy. Maršal Paskievič cárovi telegraficky oznámil: „Vaša výsosť, Uhorsko Vám leží pri nohách.“ Ruskú armádu stála táto pomoc spriatelenejmu Rakúsku jedenásťtisíc životov, ale len osemsto Rusov padlo v bojoch, viac ako desaťtisíc obetí si vyžiadala cholera epidémia. Nasledovali represálie. Vojenské sudy v mene cisára Františka Jozefa denne vynášali rozsudky smrti. Cár Mikuláš I. sa zachoval milosrdnejšie ako cisár František Jozef a generál Haynau. Vymohol omilostenie Artura Görgeja a žiadal aj milosť pre veliteľov honvédskeho zborov. Viedeň však trvala na svojom a 6. októbra 1849 v Arade zastrelili štyroch a obesili deviatich generálov revolučného vojska, dvadsaťdeväť honvédskeho zástav, ukoristených pri Világoši, po podpise Paktu o neútočení medzi Hitlerom a Stalinom v auguste 1939 v rámci zlepšenia vzťahov medzi Sovietskym zväzom a horthovským Maďarskom sa vrátilo do Budapešti...

NA VILÁGOŠ NEZABUDLI

Osloboditeľská misia Rusov sa na jeseň skončila a vojsko disciplinované tiahlo domov. Hoci cár Mikuláš zachránil habsburský trón, od Viedne sa mu nedostalo vďaka. Prešlo sotva päť rokov a Rakúske cisárstvo podporilo Veľkú Britániu, Francúzsko, a dokonca aj Osmanskú ríšu v boji proti Rusku počas Krymskej vojny. Vzťahy medzi dvoma najväčšími európskymi mocnosťami sa zmrazili a záklusná diplomacia sa postarala, aby sa Rusko a monarchia stali nepriateľmi. V roku 1914 sa štáty prvýkrát vo svojej histórii pustili do vzájomného boja, ktorý obe, dlhý čas v priateľstve nazývajúce ríše napokon rozvrátili. Na výprask od Rusov Maďari nezabudli, od ich porážky strach zo všetkého ruského len narástol. Keď sa umiernení košutári po roku 1867 dostali v Uhorsku k moci, začali prenasledovať každého, čo s Rusmi pestoval hlbšie styky. Na maďarskú rusofóbiu doplatili naši národovci a napokon v roku 1875 aj Matica slovenská.

FEJTÓN

Keď Piťo zavolať a požiadal o stretnutie, Jusko začal horúčkovo premýšľať, čo také neodkladné trápi jeho priateľa. Obyčajne sa stretávali v pondelok vo vinárničke, ale dnes bol štvrtok. Priateľstvo je však o tom, že ak nás čosi znepokojuje, treba byť ústretový, nie? A tak Jusko súhlasil so stretnutím u nich doma. Manželka Mária sa kamsi chystala, no ešte pred tým, ako odišla, vytiahla zopár pagáčov, ktoré ostali z nedele. Jusko v špajze našiel sedmičku rulandského šedého, dokonca výberu z hrozna, a s prípravným otváračom na víno čakal na príchod priateľa. A ten zrejme prišiel prvým autobusom mestskej dopravy, lebo už zvonil pred bránkou. Uvelebili sa v obyvačke, Jusko otvoril víno, obaja znalecky ovažovali špunt a po tom,

čo nalial usľachtilú burgundskú odrodu do pohárov, rozprúdila sa zaujímavá debata.

„Možno si pomyslíš, že som spadol z čerešne,“ začal opatrne Piťo. Namiesto odpovede si Jusko

sim. A nemusíme ísť až tak ďaleko. Naši severní susedia majú Deň štátnej zástavy. Boli sme s Máriou v jednom poľskom mestečku práve druhého mája. Celá krajina bola v červenom a bielom. A nielen na

začal, že si spadol z čerešne, nie?“ odľahčil Jusko, načo sa obaja priatelia zasmiali a ku vínu pridali aj chrumkavý pagáčik. „Podobne ako v Poľsku oslavujú Deň štátnej zástavy aj v Spojených štátoch

Aj nám ešte chýba Deň zástavy

odpíj z vína. „Vnuk mi teraz v čase majstrovstiev sveta v hokeji nainštaloval na auto slovenský vlajku. Celkom sa mi to zapáčilo,“ začal zoširoka Piťo. Nebolo čo pridávať, takže Jusko si znovu odpíj vína a k podobnému kroku ponúkol aj priateľa. „A tak som premýšľal, že voľačo také by sme mohli nainštalovať nielen na aute. Tak ako som to videl na strechách domov v Amerike, keď som tam bol pred rokom na synovo pozvanie.“ Už bol najvyšší čas, aby aj Jusko čosi povedal: „Celkom s tebou súhla-

úradných budovách, ale zástavy vial aj na činziaoch. Náš poľský hosťiteľ vravel o tom, že chcú tým povzbudiť národné sebavedomie a spopularizovať štátne symboly. Navyše, Poliáci vybrali deň pred tretím májom zámerne, keď si pripomínajú vznik svojej prvej ústavy, ktorá je po americkej najstaršia na svete,“ blysol sa so svojimi znalosťami. Piťo neveriacky krútil hlavou ani nie z toho, čo počul, ale zo spoluúčasti priateľa. „A ja som sem prišiel s obavou, že si o mne pomyslíš...“ – „Tým si

amerických, v Rusku, vo Švédsku či v Estónsku...“ pokračoval Jusko. „Myslíš, že by to malo šancu na úspech?“ opýtal sa Piťo. „Iste, hoci k tomu by popri majstrovstvách sveta v hokeji mali čím skôr nasledovať majstrovstvá vo futbale. Zatiaľ sa takto vieme prejavovať iba pri podobných príležitostiach,“ chladil oduševnenie priateľa Jusko. A keďže výber z hrozna rulandského šedého mal grády, aspoň pre oboch dôchodcov, čoskoro mudrovali o tom, ako túto myšlienku presadiť v parlamente.

„Nemusel by to byť hneď štátny sviatok, lebo tých máme viac ako dost po tom, čo sa doteraz každá vládna garnitúra usilovala presadiť ten svoj, a pritom nikdy nezrušila ani jeden z tých, za ktorý zahlasovali ich predchodcovia. Ako hovoria naši ekonómovia, v počte štátnych sviatkov patríme medzi najvyspelejšie krajiny na svete,“ argumentoval Jusko. „Ale možno by stačilo, keby to bol pamätný deň, z ktorého by sa časom možno vyľul štátny sviatok,“ nádejal sa Piťo. „Na to je náš parlament veľmi rozhádaný. S takou múdrou myšlienkou by sa dnes už nikto neodvážil ani prísť...“ zapochyboval Jusko. „Napokon možno najviac zaberie, ak každý vnuk nainštaluje svojmu dedovi vlajku na auto,“ uviedol vlastný príbeh Piťo. „Už to tak vyzerá, priateľu, že to bude najschodnejšia cesta,“ pritakal Jusko.

Marián ŠIMKULIČ

GLOSA

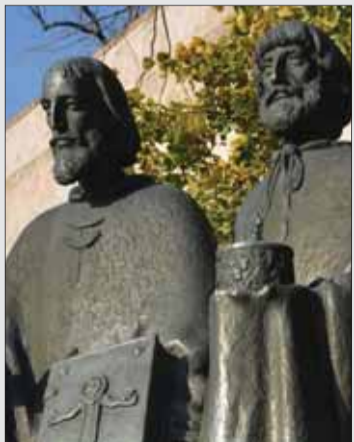
Pyxida je umelecky dotvorená schránka oblého tvaru pôvodne z drahých kovov a zo slonoviny, reliéfné zdobená. Slúžila na uloženie šperkov alebo cenností. Veda jej pripisuje i využitie v kresťanskom svete ako schránky na prenos relikvií alebo hostií. Tieto unikátne archeologické artefakty, ktorých je známych okolo dvanásť, sa nachádzajú v európskych a maloázijských múzejných zbierkach.

Jubileum pyxidy

Z tohto nepatrného počtu vzácných pyxid je jedna ako unikát bývalej Klenotnice dávnej minulosti Slovenska na Bratislavskom hrade, dnes súčasť Klenotnice nitrianskeho biskupstva, uložená v zbierkach Archeologického ústavu a múzea SAV v Nitre. V úlomkoch zo slonovej kosti ju pred štyridsiatimi piatimi rokmi v katastri obce Čierne Kľačany v okrese Zlaté Moravce objavili chlapci pri výkopových prácach nového vodovodného potrubia neďaleko starého archeologického náleziska v lokalite pri Mlyne. Vedci – T. Kolník, I. Veličák a. i. (AUSA) – ju vedecky spracovali ako súčasť slovanského hrobu v nitrianskej oblasti. Umelecky ju dotvorila a zreparovala akademická sochárka Ludmila Cvenegrošová. Dostupné vedecké štúdie (T. Kolník) prijímajú aj tézu, že mohlo ísť o schránku zo slonovej kosti na prenos relikvií alebo eucharistie z čias cyrilo-metodského misie v 9. storočí v starobyľom slovanskom hrobe jej nositeľa, možno ako súčasť darov. Je bohato reliéfné zdobená s motívom pastiera, oviec, oráča, vidieckej idyly, čo by – podľa vedcov – mohlo symbolicky sprítomňovať motívy kresťanstva, založenia sídla (možno Rima). V Čiernych Kľačanoch má od roka 1993 pamätnú tabuľu na oblom andezite pri Mlyne, na Kultúrnom dome, no v tejto obci jej patrí aj druhá slovenská rarita – je súčasťou súsošia sv. Cyrila a Metoda v obci ako diela akademickej sochárky L. Cvenegrošovej, Ing. arch. V. Bajaničkovej, odhaleného ako prvého cyrilo-metodského súsošia na Slovensku v roku 1997.

Súsošie s Bibliou a pyxidou „uzrelo“ svetlo sveta prvýkrát v Nitre (na Hrade) v roku 1985. Druhýkrát v spomínanej lokalite nálezu pyxidy, tretíkrát pred kostonom na Devíne, štvrtýkrát v Zala-vári v Maďarsku. V sérii cyrilo-metodských súsoší na Slovensku i vo svete ide o štyri umelecké diela s čiernoklačianskou pyxidou ako nezištný dar Slovensku i Maďarsku od akademickej sochárky Ludmily Cvenegrošovej, za čo jej aj na tomto mieste patrí úprimná vďaka.

Stanislav BAJANÍK
Foto: Štefan KAČENA

Pyxida v rukách svätcov z pamätníka sochárky Ludmily Cvenegrošovej (výrez)

Formovanie vlastenectva bolo stále jednou zo základných matičných úloh Vlastenectvo kedysi a jeho súčasné podoby

Július LOMENČÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Takmer všetkými kľúčovými dokumentmi od vzniku Matice slovenskej sa tiahne spájajúca idea vlastenectva, ktorú v každom období doterajšej existencie celonárodnej inštitúcie verejnosť vníma rôzne. Aj napriek tomuto faktoru jednou zo základných matičných úloh bolo neustále formovanie vlastenectva. Rovnako aj v nových programových dokumentoch na najbližšie obdobie začínajúceho tretieho desaťročia 21. storočia chce výrazne v polarizovanej spoločnosti pôsobiť zjednocujúce práve prostredníctvom prehĺbenia vlastenectva v integrácii s historickým vedomím a národným povedomím, národnej identity a slovenskej štátnosti.

Minimálne od čias štúrovcov sa v jednotlivých historických obdobiach pojmy vlastenectvo/vlastenec vnímalo/ vnímali rôzne a ani v súčasnej kodifikovanej príručke Krátkom slovníku slovenského jazyka 4 (z roku 2003) sa významovo nepodarilo úplne vystihnúť skutočnú podstatu obsahu, čo vlastenectvo vlastne znamená, resp. koho možno označiť za skutočného vlastenca. Kodifikačná príručka považuje za vlastenca človeka, ktorý „prejavuje lásku k vlasti, patriot“ a pojem vlastenectvo popri „láske k vlasti“ rozširuje o „lásku k národu“. Ale pravdepodobne každý, resp. rôzne názorové prúdy vnímajú na základe uvedeného – „lásku k vlasti“ – tieto pojmy rozdielne. Ako konkrétne sa totiž má prejavovať tá láska k vlasti a k národu? Okrem iného je ťažko vysvetliteľné aj slovo „lásku“. V súvislosti s vlastenectvom môžeme lásku vnímať tak, že ide o „silu náklonnosti k idej“ – v tomto prípade „idej vlastenectva“.

■ TÚLAVÁ SLOVÁČ

V ostatnom období so zosilnením liberálnych názorových prúdov sa narába s pojmom vlastenectvo rôzne. Mnohí zdôrazňujú svoje vlastenectvo, ale s rôznym vnímaním tohto pojmu, prípadne ho v dnešných časoch úplne zatracujú a posielajú do dávnej histórie spolu s národovectvom. Mimoriadne náročné je v spleti naznačených rôznych pohľadov na vlastenectvo vychovávať a vzdelávať mladých ľudí v školách rôznych stupňov k neformálnemu vlastenectvu a najmä k skutočnej podstate obsahu tohto pojmu pre konkrétny každodenný život v spoločnosti. Okrem pedagogického vplyvu významnú úlohu tu zohráva aj rodinná výchova.

Napokon človek sa celý život vyvíja pod vplyvom množstva podnetov, z ktorých si postupne utvára vlastný systém hodnôt, medzi nimi aj k hodnote vlastenectva. Po prvotných, silných impulzoch z rodinného prostredia pre formovanie jeho osobnosti spravidla stáva rozhodujúci význam nadobúda školské vzdelávanie a následne vstup do procesu ďalšej sebarealizácie. Pritom v ostatných rokoch v nebyľavej miere vystúpil do popredia aj vplyv moderných médií na sociálnych sieťach. Pod vplyvom týchto, ale nepochybne aj iných skutočností sa síce aj mladý človek stáva rozhladenším a vnímavejším voči celkovej spoločenskej skutočnosti, ale zároveň sa dostáva a priam zamotáva aj v „sieťach sociálnych síti“.

Od začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia v dôsledku demokratických premien je pre Slovákov a Slováčky otvorená cesta do celého sveta s cieľom nájsť si prácu, resp. získať vzdelanie, a pritom sa aj jazykovo zdokonaľiť alebo len dobrodružne objavovať nové, neznáme, tajomné. Slovenská junačka sa teda opäť roztráca po „tom širom svete poli“. Mnohí si obávajú „túlavé topánky“ najmä s nádejou, že ich postretnú „šťastena“ a obohatí predovšetkým materiálne. Výsledkom odchodu za rodné „humná“ je často prispôsobovanie sa novému kultúrnemu prostrediu a následnému zabúdaniu na to našské – slovenské.

■ ZABÚDANÉ KORENE

V spomínaných súvislostiach je zaujímavý názor jednej vysokoškolskej študentky, ktorá sa po absolvovaní študijného pobytu vrátila domov aj s takýmto pocitom, resp. názorom: „Chcem poukázať na Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí celkom zabudli na to, kde majú korene. Niekedy im stačí len mesiac a ich hlavným chodom na štedrovečernom stole je pečená morka s brusnicou

o omáčkou a na Veľkú noc schovávajú vajčička v záhrade. Dobré, dá sa to tolerovať, pokiaľ žijú v zahraničí. Ale stáva sa, že keď prídu späť na Slovensko, nepokračujú v našich tradíciách. Prečo? Tomu skutočne nerozumiem. Takisto mám problém pochopiť aj zmysel oslavy sviatku Halloween na Slovensku. Nehovoriac o Santa Clausoch...“

Uvedenú skúsenosť síce v nijakom prípade nemožno zovšeobecňovať, ale vlastná skúsenosť v cudzine so správaním niektorých Slovákov priviedla k podobnému názoru aj iných študentov na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici v rámci jednej ankety. Z ich odpovedí sú zaujímavé výpovede, že až tam „vonku“ u iných národov sporovali prejav vlastenectva, čo viedlo k jednému zaujímavému postrehu, že „... vlastenectvo poznáme už len z amerického prostredia, kde na každom dome veje národná vlajka a hymnu spievajú takmer aj na rodinných oslavách. Priznávam, z môjho pohľadu to už hraničí s extrémom, ale aspoň poznajú slovo patriotizmus aj prakticky, nie iba teoreticky.“

■ BYTOSTNÝ ATRIBÚT

Vlastenectvo by malo byť významným bytostným atribútom každého človeka ako občana daného štátu a príslušníka určitého národného spoločenstva spojeného spoločným kultúrnym „genetickým kódom“. Je to oddanosť, puto s vlasťou, ktorú si človek natoľko obľúbil, že ju nikdy nechce opustiť, alebo len hrdoť, ktorú v sebe nosí a prípadne preukáže vo vhodnej chvíli? Je to možno kompromis zahŕňajúci v sebe istotu, že rodisko tu bude vždy, lebo je miestom, kam srdcom i telom každý patrí a vždy sa tam bude cítiť doma. Vlastenectvo sa nedá vštepovať mechanicky, človek si ho ako základnú hodnotu uvedomuje akosi prirodzene a rovnako prirodzene to považuje za dôležité. Nielen preto, že takmer v každom tlačive uvádza svoju národnosť, ale najmä preto, že s ostatnými spoluobyvateľmi pociťuje príbuznosť so spoločnými hodnotami a s tradíciami národnej kultúry v širokom slova zmysle. Pritom zvyčajne ani nepotrebuje o tom hovoriť, ale kdesi hlboko ukryté v duši to cíti. Cítiť však to možno len vtedy, keď tú „svoju vlasť“ – jej históriu, tradície, významné osobnosti – pozná. Lebo bez poznania nepomôže silné slová o význame vlastenectva. Ten význam sa bude upevňovať, keď dieťa prímerne od svojho narodenia bude spoznávať cez mikrosvet, predstavovaný najskôr blízkymi rodinnými príslušníkmi, ďalší svet – svoju ulicu, obec, kraj, a v tom všetkom svoju vlasť

paralelne na pozadí poznávania cudzieho sveta za pomedzím našej vlasti.

■ POCIT PATRIOTIZMU

K vlastenectvu človečiekovi napomáhať viacerí – otec, matka, starí rodičia, susedia, učители, osobnosti verejného, kultúrneho... života, médiá, jednoducho celá spoločnosť. Pritom každý plní inú úlohu, prímerne svojmu vzťahu k dospievajúcej mládeži a dievčine. Zjednotiť sa pritom musí racionálny pohľad na svet s emocionálnym cítením vo vzájomnej súhre. Na základe zvnútorňovaného pocitu patriotizmu, získaného vhodnou vlastenecovou výchovou na každom stupni – rodinnom, školskom, spoločenskom atď., potom prídu aj vonkajšie prejavy, keď ľudské vnútro sa zachveje niečím zvláštnym, pociť sa akási triaška, vnútorné napätie, do očí sa budú tlačiť trebárs aj slzy pri rôznych príležitostiach súvisiacich napríklad s významnými udalosťami národného života. Keď je vnútorné presvedčenie v duši ukotvené, už sa nedá nič zahrať na efekt, pre divákov „naoko“. Lebo vlasť nie je ohraničená hranicou štátu, ale hranicou ľudskej mysle a srdca.

Samozrejme, každý si pod týmto pojmom vlasť predstaví niečo iné, preto možno ťažko definovať vlasť jedným slovom alebo označiť všeobecne zaužívanými symbolmi. Symboly môžu niečo z vnútra vyvolať, ale len vtedy, keď je tam zasiat semienko poznania a na základe poznania získaného vzťahu k istému územiu, istej kultúre v konkrétnom prostredí. K tomu sa potom pridáva súhrn asociácií, ktoré spolu vytvoria obraz niečoho nedefinovatelného, čo človeku akoby doplnilo do videnia trojrozmerného sveta jeho štvrtý rozmer. A to človeka privádza k pocitu, že niekam patrí, aj keď veľakrát už nie fyzicky, ale svojimi pomyselnými koreňmi, z ktorých čerpá živiny a môže z nich kedykoľvek čerpať živiny pre svoj život, nech by už prebiehal kdekoľvek na svete.

■ KOMPAS TRADÍCIÍ

Na základe spojenia s tradíciami svojho kraja, vlasti si človek vo svojom vedomí pozitívnu vlastenecovou výchovou zabuduje svoj kompas, ktorého strelka mu naznačuje čo treba poznávaním budovať a v čom kontinuitne pokračovať. A práve dosiahnutie tohto stavu je podmienkou, aby vlastenectvo pretrvalo. Podoprieť sa to dá aj zaujímavým hodnotením jednej zo študentiek: „Vlastenectvo sa nedá zdôvodniť a treba naň dozrieť. Je zbytočné poučovať o ňom deti. Lásku k vlasti cíti človek, ktorý o nej

niečo vie, ktorý má niečo odzité, ktorého spomienky sú s ňou späté. Človek, ktorý ocení a prijme nepochopiteľné, že dovolenka v našich Tatrách vyjde drahšie ako pobyt pri cudzom mori. Tak ako si hodnotu vecí uvedomujeme, až keď ich stratíme, tak si tí, ktorých zlákal svet, uvedomujú, bez ohľadu na to, kde sú a ako je tam dobre, čo je domov, počujú slovenské rádiá cez internet a zdravja, koho môžu.“

Vlastenecová výchova v školách všetkých stupňov vo výchovno-vzdelávacom procese od materských škôl po stredoškolské vzdelávanie má nezastupiteľné miesto. V súčasnosti nám však chýba premyslená koncepcia vlastenecovej výchovy prierezovo začlenená do všetkých vyučovacích predmetov na základných a stredných školách s kľúčovým postavením predmetov slovenský jazyk a literatúra, dejepis a občianska náuka. Žiaľ, časť učiteľov bagatelizuje význam vlastenecovej výchovy, pričom ju neraz spájajú so sprofanovaním tejto zložky výchovy ešte z obdobia socializmu a v súčasnosti zo spomínanými názormi o vlastenectve ako o niečom anachronickom.

■ HODNOTA VLASTENECTVA

Za ostatných viac ako dvadsať rokov máme na Slovensku už aj konkrétne skúsenosti a praktické výsledky z uplatňovania prirodzenej vlastenecovej výchovy vychádzajúcej zo vzťahu k rodnému kraju zásluhou základných škôl s rozšíreným vyučovaním regionálnej výchovy a ľudovej kultúry. Tento projekt vznikol postupne v priebehu deväťdesiatych rokov 20. storočia so zameraním na skutočnú podstatu neformálnej vlastenecovej výchovy. Na týchto školách sa experimentálne overilo, že koncepcie začleňovania tvorivých miestnych kultúrnych podnetov vytvára priestor nielen pre vlastenecov, ale aj environmentálnu, etickú, estetickú, zdravotnú a pracovnú výchovu. Uvedený projekt v záujme humanizácie zapája do výchovy a vzdelávania aj rodinu, obec a rôzne inštitúcie. Pedagógovia z vlastnej iniciatívy vytvárajú metodické materiály s regionálnou tematikou. Určite to predstavuje jednu z ciest, aby sa vlastenecová výchova stala zmysluplnou. Prostredníctvom nej sa dorastajúca generácia poznávaním hodnôt národnej kultúry od rodnej obce, mesta cez kraj, oblasť a celú vlasť stále viac z „utajených“ vlastencov môžu stať vlastencami, pre ktorých je úplne normálne uplatňovať tento cit v každodennom živote.

Hodnotu vlastenectva aj napriek mnohým problémom možno vnímať pre 21. storočie ako pozitívnu hodnotu aj na Slovensku, kde nateraz veľakrát nie je docenená. V nasledujúcich rokoch bude preto potrebné zo strany Matice slovenskej zintenzívniť kontakty so základnými a strednými školami, aby pojem „vlastenectvo“ sa nestal anachronizmom, ale stal sa prirodzenou súčasťou racionálnej i emocionálnej výbavy mladého človeka vstupujúceho postupne do reálneho života. Potom aj na úrovni politických rozhodnutí sa budú v prvom rade presadzovať národnostné záujmy. V tomto smere má Matica slovenská ambiciózne ciele, aby sa stala tou správnu slovenskou „Matkou svojich detí“. Lebo človek aj pod tlakom multikultúrnej mediálnej propagandy v širšom rámci si zvykne aj na súčasné globalizačné nájazdové výchve vo všetkých možných i nemožných podobách. Dôležité však je, aby každý Slováčok pri „slove slovenskom“ cítil, že je „jeho“ a že krajina v ktorej žije, je mu bytostne blízka. Tento dôverný vzťah sa uskutočňuje najmä pri (s)poznávaní kultúrnych hodnôt vytvorených tak predchádzajúcimi generáciami našich predkov, ako aj našim súčasným spoločným úsilím.

Krajanská kultúra pomaly, ale isto vypadla z obzoru ministerstva kultúry

Zahranční Slováci stratili svoj domov

Text a foto: Dušan MIKOLAJ

Pistoriho palác v Bratislave na Štefánikovej ulici je v správe mestskej časti Bratislava-Staré Mesto a od roka 2017 slúži Staromestskému centru kultúry a vzdelávania. Objekt na frekventovanej ulici vedúcej do centra mesta postavili koncom 19. storočia medzi prvými a svojou architektúrou a interiéromi (umelecky kované zábradlie, balustráda, krištáľové lustre, mozaiková podlaha v schodiskovej hale, bohatá štuková výzdoba, stropné fresky) sa neskôr zaradil medzi naše národné kultúrne pamiatky. V povojnovom období, charakteristickým celoplošným zoštatňovaním, nastahovali sem Leninovo múzeum. Po zrušení tejto inštitúcie dostal objekt životodarnú a v prenesenom význame celosvetovú programovú náplň v roku 1997. V jeho bočnom kridle vznikol Dom zahraničných Slovákov.

Inštitúcia pripadla Ministerstvu kultúry SR. Pre našich krajanov plnila funkciu skutočného domova. Zastavovali sa v nej Slováci z celého sveta, prichádzajúci do hlavného mesta republiky, získavali tu čerstvé informácie o vlasti, pomoc v rozličných praktických problémoch ich pobytu na Slovensku, stretávali sa s našimi umelcami a kultúrnymi aktivistami, schádzali sa s predstaviteľmi mesta a štátu pri výročných udalostiach, navštevovali kultúrne a odborné podujatia, bol to ich živý kontakt so starou vlasťou. Kým sa to, bohvie prečo, neskončilo.

■ NEZMYSELNÝ KONIEC

Vysídlenie Domu zahraničných Slovákov v roku 2005 znamenalo likvidáciu významnej národnej inštitúcie. Formálne sa nasledujúci rok síce transformovala do štruktúry Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, v ňom sa však z pôvodných aktivít uchováva iba zlomok.

Pistoriho palác tým stratil svoju významnú funkciu, a ako to

v podobných prípadoch u nás chodí, aj zmysel. Pustol. Na začiatku tohto desaťročia sa uvažovalo, že by bol vhodný na Múzeum Vincenta Hložníka, osobnosti európskej moderny, ale už si zvykáme na to, že podobné návrhy nenachádzajú podporu. Lepšie pochodilo občianske združenie Via cultura. S podporou mestskej časti Bratislava-Staré Mesto sa dali do veľkého upratovania zanedbaného objektu. Nato v roku 2015 mesto rozhodlo o zásadnej rekonštrukcii paláca. Financie získali z grantov Islandu, Lichtenštajnska a Nórska a z ministerstva kultúry, teda zo štátneho rozpočtu.

■ OTÁZKA ZOSTÁVA

Finančná podpora vládneho úradu je hodná pochvaly, zostáva však otvorená otázka, či rezort kultúry nemal pri tom myslieť aj na prinavrátenie činnosti Domu zahraničných Slovákov do časti obnovených priestorov. Ak by sa na tom s mestom dohodol, takáto spolupráca sa mohla stať jednou zo stabilných a podnetných

súčasť dramaturgických plánov tohto kultúrneho a komunitného centra, ktoré sa pre širšiu verejnosť zviditeľňuje najmä kinom nazvanom Film Europe.

■ MACOŠSKÁ VLAST'

O nevyužití možnosti som sa zaozračoval s mužom, ktorý sa podstatnú časť svojej profesionálnej práce venuje otázkam slovenského vysťahovalectva a pozorne sleduje, ako naše krajské komunity žijú v súčasnosti. Trápi ho, že túto oblasť na Ministerstve kultúry SR už dávno nikto nesleduje. Od zániku Domu zahraničných Slovákov sa tento vládny rezort tak šarmantne zbavoval otázok našich krajanov, že v súčasnosti vo svojej organizačnej štruktúre nemá na túto oblasť jediného pracovníka!

Je smutné, že ministerstvo, ktoré po novembri '89 pripravilo prvý návrh vládneho zákona o zahraničných Slovákoch a presadzovalo jeho prijatie v parlamente, sa po dvoch desaťročiach správa, akoby takáto povinnosť preň nejestvovala!

Pistoriho palác, nekdajšie sídlo Domu zahraničných Slovákov

O nič uspokojivejšia nie je situácia v ostatných rezortoch vlády SR, aj keď väčšina z nich by mala mať v odbornom portfóliu i slovenskú diasporu vo svete. Veď ich vecné poznania, vzdelanie, skúsenosti a analytické posúdenia, kým sme ich brali na zreteľ, vždy ústili do praktických podnetov, obohatovali naše myslenie i konkrétne výsledky! Viem, o čom hovorím. Aj preto si dovoľím vysloviť svoje očakávanie aspoň smerom k Ministerstvu kultúry SR. Pred dvoma desaťročiami som v ňom totiž viedol sekciu, v ktorej pracoval aj krajský odbor. Časom sa zo štruktúry vytratil nielen odbor. Ministerstvo sa zbavilo akejkoľvek koncepcijnej zodpovednosti za túto sféru, akoby úrad vedome vylúčil zo zreteľa, že práve umenie, kultúrne a duchovné dedič-

stvo významne formujú národné povedomie občana. A občania slovenského pôvodu žijúci v zahraničí potrebujú kultúrne podnety a kvalifikovanú pomoc zo Slovenska viac než my ich.

■ ZOZNAM RESTOV

Zoznam toho, čo by Ministerstvo kultúry SR malo robiť, by bol dlhý. Po osobných skúsenostiach z návštev tohto úradu, keď sme v nadácii Národný pamätník slovenského vysťahovalectva hľadali súčinnú pomoc pri návrhoch na vybudovanie monumentu venovaného pamiatke našich krajanov, zostávam celkom bezradný. Čo úradníci nemajú napísané vo svojich povinnostiach, pre národnú kultúru neexistuje.

Rád by som sa mýlil. S nádejou na pozitívne zmeny.

MEDIAILÓN

Mal práve osemdesiatpäť rokov a blahoželal' mu možno hneď dva razy: k úctyhodným narodeninám – a neobyčajnej aktivite, ktorú ešte donedávna prejavoval ako aforista, scenárista, básnik a prozaik, pišuci najmä pre deti. Dobre, povieť si, keď sa dozvie, že desaťročia zo svojho tvorivého života prežil za katedrou, bola to tak trochu aj jeho povinnosť, pokračovanie v práci za domácim pracovným stolom. Lenže Jozef PAULOVIC, osemdesiatpäťročný, bol stredoškolským profesorom, a takmer celú svoju tvorbu, okrem azda aforizmov, písal pre drobizy.

Tvorca s ohromným portfóliom

A bol v tom mimoriadne plodný. Napísal vyše sedemdesiat literárnych diel pre deti, z toho bolo jedenásť scenárov, zvyšok sú knižky. A ak prirátate, že patrí aj k najprekladanejším slovenským spisovateľom vôbec, že jeho knihy vychádzali v nemčine, češtine, ruštine, lužickosrbčine, maďarčine, rumunčine, bulharčine, chorvátčine, slovinčine, poľštine..., a niekedy aj niekoľko vydaní, trúfam si odhadnúť, že to môže byť dovedna najmenej stodvadsať kníh. Redaktor denníka Pravda mal pravdu, keď v roku 2016 pred autorovu osemdesiatku napísal: „Už názvy jeho detských kníh sú čarovné: Lienka Anulienka, Z košíčka, Štvornohé rozprávky.“ Ja by som pridal, napríklad Dom píše verše kominom, Rieka rieka rieka, Rozprávky ostrihané na ježka... Rád som čítaval jeho aforizmy, majú svoj zvláštny pôvab a vždy je v nich vážna myšlienka – nijaký povrchný komentár podenkových udalostí a krátkodýchových výrokov politikov. Svedectvom čitateľského úspechu jeho kníh je aj veľa ocenení, napríklad len v roku 2012 získal dve Platinové knižky, udeľované za predaj viac ako dvadsaťpäťtisíc výtlačkov jednej knihy – málokto sa tým môže pochváliť za celý život – a tu v jednom roku!

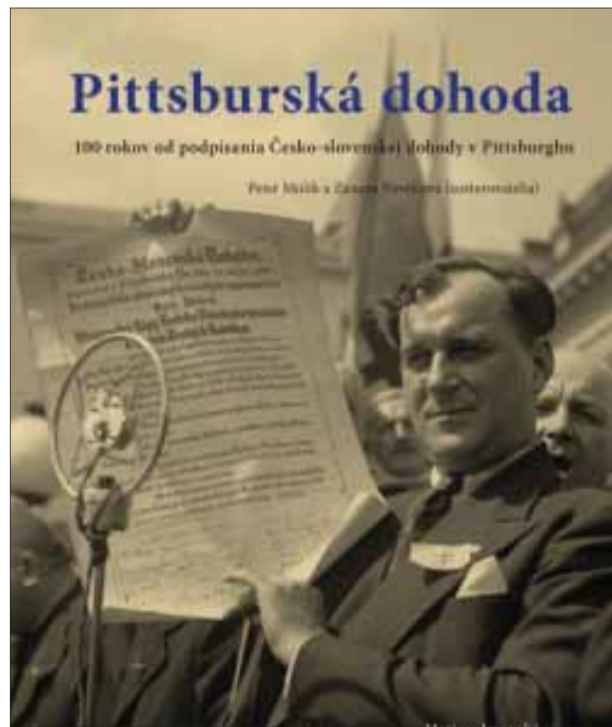
Rozprávky ostrihané na ježka získali najvyššie ocenenie v tvorbe pre deti – Trojružu Mladých liet. Vydavateľia si Pavlovičove rukopisy, pravdaže, vážili, vidno to aj na tom, akú pozornosť venovali ich grafickým úpravám. Potom nečudo, že boli oceňované aj ich výtvarné podoby. Napríklad v roku 1999 jeho kniha pre deti získala ocenenie Najkrajšia detská kniha Slovenska.

Ján ČOMAJ

Peter MULÍK – Zuzana PAVELCOVÁ, Pittsburská dohoda, Vydavateľstvo MS, Martin 2019

Dôležitý dokument emancipácie Slovákov

KNIIHA TÝŽDŇA

Publikácia z autorského zázemia a edičných štruktúr vydavateľského domu Matice slovenskej je určená pre slovenskú verejnosť ako základná informácia o najdôležitejšom dokumente slovenských dejín a česko-slovenských vzťahov 20. storočia.

Vydaním tejto knihy si pripomíname sté výročie podpísania Česko-slovenskej dohody (31. mája 1918), známej viac ako Pittsburská dohoda, ktorú podpísali zástupcovia amerických Slovákov a amerických Čechov spolu s Tomášom Garriguom Masarykom, predsedom exilovej Československej národnej rady.

Dohoda predpokladala vytvoriť spoločný štát Čechov a Slovákov a zároveň Slovákom garantovala štátoprávnú autonómiu na území Slovenska. Ako z histórie vieme, politické deklarácie 18. a 28. októbra 1918 však vytvorili Československo ako unitárny (pragocentrický) štát neexistujúceho fiktívneho „československého národa“. Pre slovenských autonomistov sa Pittsburská dohoda stala politickým programom národnej a štátoprávnej emancipácie Slovákov v rámci CSR. Nebyť tohto hnutia, nebol by sa doformoval moderný slovenský národ, nebol by schopný deklarovať politickú autonómiu Slovenska, Slovenský štát v prelomovom období európskych dejín, federatívne usporiadanie v socialistickom Československu a dnes by sme nežili v samostatnej Slovenskej republike. (red)

HUMORESKA

Televízne noviny v starom Ríme síce neboli, ale ich obsah by bol veľmi podobný tým súčasným. Cisár Caligula sa nahý promenádoval po meste. Potom si obliekol ženské šaty. Bradatý spevák/speváčka/speváčko si nahodilo na ples ružových krinolínu. Svojmu koňovi chcel postaviť zlatý palác a vymenoval ho za senátora. Päťnásť marockých mládencov a koza dostali besnotu z lásky. Koza ju mala prvá. Cisár Nero zlikvidoval svoju matku a prvú aj druhú manželku. Agrippina otráвила Skripalovcov. Cisár Tiberius sa zaľúbil do chlapca nesúceho fakľu. Aj do jeho brata. Herec Harris so svojím manželom Davi-

dom majú dvojičky. Adoptované. Bradatý manžel, pred operáciou žena, porodil dieťa svojmu manželovi. Vlastné. Televízor odmietol šíriť podobné perverzity, vybuchol a spôsobil požiar Ríma. Vinu hodili

je pokojný. Nebúri sa, volí správne. Len je pravda aj to, že chlieb je čoraz drahší. Každý pýta. Učiteľ pýta, robotník pýta, lekár pýta, vojak pýta. Kasička je len jedna. Keď nielo na nájom, na stravu, na

o Sliachi. Voľby sú tu každé štyri roky, pamäť národa je večná. Čo by sa stalo, ak by vo voľbách raz zvíťazil zdravý rozum? Treba prehodiť, aspoň na chvíľu, výhybky a začať čistiť chliev. Lenže prasce

Odvolať, diskreditovať, zlikvidovať, objaviť taliansku stopu. Všetko v mene demokracie.

Uhorský volebný systém nebol demokratický, ale priam zločinný. Voliť mohli, okrem iných obštrukcií, len platitelia daní. Aby potom rozhodovali o ich použití len tí, ktorí kasičku naplňajú. Máme už, chvalabohu, demokraciu. Môže voliť každý. Na konci rozhoduje väčšina. A predpoklad a viera, že zvolení zástupcovia majú zdravý rozum. Aspoň väčšina. A peniaze budú dávať tam, kde chýbajú. Predovšetkým na chlieb. Hry nech si platia hráči. Podľa pravidiel hry a demokracie nech sa oblečú hoci aj za leguánov či chameleónov a hrajú sa od rána do večera. Ale za vlastné.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Čo ak vo voľbách náhodou zvíťazí zdravý rozum

na kresťanov. Listky na ich hromadné popravy v Koloseu a zájazdy na Cejlón si objednajete cez našu agentúru.

Volení predstavitelia sa zvyčajne mlčky dívajú na masívne ohlupovanie verejnosti. Z prirodzenej lenivosti, vyhýbania sa možným konfliktom. Z podlizavosti médiám a tretiemu sektoru. Národ, keď dostane chlieb a hry,

– čuduj sa starý svet – na školu a lieky, voľby Miss mokré gatky nie sú až také zábavné. A národ sa začne zamýšľať či podporovať z tej istej kasičky zvrhlé výstrelky cisárových alebo treťosektorových miláčikov alebo zdravotníctvo.

Keď národ začne rozmýšľať, nastáva problém. Jak tu slastno, jak tu milo v šumnom parlamente, ako písal Hviezdoslav, ale

to nemajú rady. Ešte sa objavila len prvá lastovička, už sa začalo páliť z brokovnice. Sprievod vraj ľudí prezlečených za psov, pomalovaných všetkými farbami dúhy si majú organizátori zaplatiť sami. To by teda bolo, nedať na takúto kultúrnu akciu peniaze z daní. Vyvesíme dühové zástavy na škole, platenej z daní. Hanebný to útok na slobodu, rovnosť, bratstvo. Aj sesterstvo.

ČRTA

Prvý slovenský dobrovoľnícky kapitán z čias revolúcie meruósmych rokov Samuel Dobroslav Štefanovič (1822 – 1910) bol nielen vynikajúci vojak, ale aj veľký mysliteľ. Upozornil na seba už v prvých dňoch národno-oslobodzovacieho zápasu. S podporou dvanástich strelcov sa mu po zneškodnení nepriateľských stráží podarilo zajať celú stotinu cisársko-kráľovských talianskych ceccopierovcov (dvestotridsať vojakov), vďaka čomu sa stal v očiach svojich spolubojovníkov hrdinom. Za svoje odvážne činy bol následne ako prvý dobrovoľnícky povstalec povýšený do hodnosti kapitána.

Dobrovoľnícky hrdina

Počas prvej výpravy sa vyznamenal aj pri bojoch v kopaničiarskom regióne, keď musel spolu so svojou stotinou odolávať značnej nepriateľskej presile. Po porážke prvého povstania sa zapojil i do ďalších dvoch dobrovoľníckych výprav v decembri 1848 a júni 1849.

Keďže cisár František Jozef neprejavil Slovákovi, ktorí bojovali po jeho boku proti podporovateľom maďarskej revolúcie, primeranú vďačnosť, bol z výsledku revolúcie veľmi sklamaný. Slováci si totiž v podstate vydobyli iba niekoľko práv – ako trebárs slobodu tlače a spolčovania, cisárom prisľúbenú národnú rovnoprávnosť však nedosiahli. Po Silvestri 1851, v čase obnovenia absolutistickej monarchie, navyše zo získaných práv a slobôd ostalo iba zrušenie poddanstva pre urbaniálnych roľníkov a formálna občianska rovnoprávnosť.

V tejto situácii sa Štefanovič rozhodol bojovať za slobodu svojho národa opäť, tentoraz však strelné a chladné zbrane vymenil za pero. Najprv inicioval spisanie Memoranda národa slovenského na podporu slovenských národných požiadaviek, ktoré bolo napokon prijaté v roku 1861. Po vzniku Rakúsko-Uhorska v roku 1867 odišiel zo štátnych služieb, do ktorých vstúpil ako úradník po revolúcii, a pôsobil ako publicista, pričom upozorňoval na maďarizačný tlak a potrebu národnej svojbytnosti Slovákov. V roku 1887 začal ešte ďalej, keď založil mesačník Svetlo s podtitulom Časopis pre politiku, spoločenský život a blahobyt ľudu. Vyšlo z neho síce iba päť čísel, no periodiku nemožno uprieť, že išlo o jedinečný projekt, posilňujúci slovenské národné povedomie. Vo Svetle publikoval priam agitačné články, v ktorých kritizoval proruskú orientáciu Národných novín, spoliehanie na pomoc cudzích mocností a vyzýval, aby sa Slováci postavili „... na svoje vlastné nohy“ a vydobyli si „... právo slobody svojimi vlastnými rukami“.

Ako mysliteľ tiež presadzoval potrebu diskusie a slobody slova, poukazoval na dôležitosť vzdelávania, zdravého mravného vývinu a občianskej angažovanosti. Svoje životné krédo hľadača pravdy zhrnul v jednom zo svojich článkov, publikovanom v časopise, slovami: „Človek je len ten, ktorý chce a zná myslieť. Kto ale chce a zná myslieť, ten skúma po pravde, ten domáha sa, teda – nebojí sa pravdy.“

Pavol IČO

Ty sa raz staneš najväčším maliarom Slnecnej cesty, budeš väčší ako Rafael...
Vnuknutia a odhodlania Teodora Kosztku-Csontváryho

Text a ilustrácie: Marián ŠIMKULIČ

Na Svetovej výstave v Bruseli v roku 1958 nazvanej Päťdesiat rokov moderného umenia získal Grand Prix obraz Teodora KOSZTKU-CSONTVÁRYHO Jazdci na koňoch po morskom brehu. Medzinárodne uznávaní znalci umenia obraz vybrali spomedzi prác Paula Gauguina, Paula Cézanna, Vincenta van Gogha a Pabla Picassa ako pilotné dielo výstavy.

Michal Teodor Kosztko, ako je zapísané v jeho rodnom liste, sa narodil 5. júla 1853 v Sabinove v rodine lekára a lekárnik Ladislava Kosztku. Keďže otec rád poľoval, v domácnosti chovali chrtov, kopovov, vyžly, mládatá vlkov, žaby a celé krdle spevavých vtákov...

■ TRAGICKÝ POŽIAR

Veľkým zážitkom pre mladého Teodora bola obrovská kométa, ktorá sa v lete v roku 1856 objavila na oblohe nad sabinovskými vežovými hodinami. Okolo polnoci sa jej mohutný svietiaci chvost pretiahol po oblohe, pričom jej jasná hviezda sa nádherne trblietala nad ich rodným domom. Na ulici medzi deťmi, ktorých bol vodcom, dostal prezývku Burkuš, čiže Prus. Často namiesto školy chodil k mestským hradbám, kde študoval prírodu. Ako žiak nenávidel bifľovanie, Bibliu si prezal ako rozprávku, túžil po voľnej prírode, po počúvaní šelestu vtáčích krídel, po prírode, kde sa nad kvetmi plnými peľu hmýrili motýle, čmeliaky, včely i hmyz. A keďže sa stále hral a rozprával so šarišskými rovesníkmi, nečudo, že otec ho počas prázdnin poslal na Dolniaky, aby sa priučil maďarčine. Mladému Teodorovi plynul čas uprostred hier ako voda. Ako desaťročného chlapca ním otriasol požiar v rodnom mestečku. Na následky požiaru zomrela šesťročná sestra Izabela. Bola to rodinná tragédia, ktorá v chlapcovi, budúcom maliarovi Teodorovi Kosztkovi-Csontvárym zanechala trvalé stopy. Ktovie, či neskôr nemala vplyv aj na jeho duševné zdravie?

■ POHLTENÝ ZÁJMJAMI

Teodorov otec po tejto tragédii sabinovskú lekáreň predal a rodina sa presťahovala k príbuzným z matkinej strany do Seredného na území dnešnej Zakarpatskej Ukrajiny. Popri tomto vysvetlení iné pramene uvádzajú, že doktora Ladislava Kosztku, ktorý stál počas revolúcie 1848 na strane cisára, po rakúsko-uhorskom vyrovnaní uhorskej úradu s rodinou vystaňovali. Štyria bratia Kosztkovci sa dostali na užhorodské gymnázium. Aj v novom prostredí Teodor vynikal pri hrách, polovačkách, plávaní i korčuľovaní. Zaoberal sa tiež chovom pradiky morušovej. „Mal som toľko záujmov, že moje vysvedčenie nemohlo byť v žiadnom prípade vynikajúce,“ zapísal si v denníku. Otec sa rozhodol túto situáciu vyriešiť návštevou známeho veľkoobchodníka a fabrikanta v Prešove, kde mladý Teodor uviazol na tri a pol roka. V Bardejove sa nachádzala jedna obchodná filiálka s koreninami a dve so sklárskymi fabrikami. V materskom obchode sa popri tovare pre mužov a ženy predávalo aj sklo a porcelán. Teodor sa musel veľmi rýchlo naučiť po nemecky a tiež presne rátať, keďže obchodný obrat bol značný. Jeho pracovné zaradenie si vyžadovalo veľké úsilie a odbornú znalosť. Vyučil sa za obchodníka a neskôr aj za lekárnik. Získané prostriedky využil na to, aby mohol v roku 1873 navštíviť svetovú výstavu vo Viedni. Tam sa presvedčil, aké prednosti získal tým, že sa stal obchodníkom. Odborným pohľadom porovnával ceny, krajiny i svetadiely vo svetovej súťaži. V tom čase mal Teodor sedemdesiat rokov a zvažoval, či sa má do smrti upísať obchodu, alebo ísť ďalej. Pri rozhodovaní mu pomohol otec, ktorý kúpil lekáreň a v nej mladý Teodor absolvoval skúšobné lekárnícké roky. Jeho ďalšia cesta smerovala do lekáreň v Leviciach, kde si tiež odsľúžil vojenčinu. Napísal tam knihu o všeobecnom lekárníctve. Vinou zlého zdravotného stavu musel prerušiť vysokoškolské štúdiá a v roku 1874 na odporúčania lekárov sa presťahoval do blízkosti Vysokých Tatier. Lekárnický diplom získal až v roku 1876, neskôr aj právnický. V Spišskej Novej Vsi sa zamestnal u miestneho lekárnik, starého pána Bartalana Kalmára. Tu našiel domov na dlhých desať rokov. Práve Spišská Nová

Autoportrét CSONTVÁRYHO

Teodor KOSZTKA-CSONTVÁRY – Starý rybár

Teodor KOSZTKA-CSONTVÁRY – Osamelý céder

Ves sa stala prelomom v živote budúceho maliara. Okrem toho, že z okna lekáreň každý deň v rannom úsvite pozoroval vychádzajúce slnko, ktoré svojimi lúčmi zalievalo skaliská a hrebene Vysokých Tatier, 13. októbra 1880 popoludní zastal pred lekárnou voľský záprah a Teodora voľačo pomklo, aby ho nakreslil. A vtedy sa to stalo...

■ OSUDOVÝ ZÁPRAH

Do svojho denníka si vtedy zapísal: „Dodnes neviem, ako ani prečo urobil som jeden nevyspytateľný pohyb a v mojej ruke sa ocitla obyčajná ceruzka. Vôbec som si neuvedomil, že som na prázdny recept, ktorý ležal predom mnou, začal kresliť motiv voľského záprahu naloženého drevom. Voly podriemkavali a ja som kreslil...“ A vtedy začul osudový hlas: „Ty sa staneš najväčším maliarom Slnecnej cesty, budeš väčší ako Rafael.“ Takto sa zveril svojmu denníku: „Keď som sa po chvíli pozrel na svoju kresbu, uvedomil som si, že sa prihodilo niečo zvláštne, čo sa v mojom živote ešte nestalo.“

Odvtedy bol život Teodora Kosztku podriadený hlbokému mystickému zážitku a tajnému hlasu, ktorý ho predurčoval stať sa veľkým maliarom. Napriek tomu, že sa predtým nikdy nezaoberal výtvarným umením, po tejto udalosti sa začal pripravovať na splnenie predurčenia: dosiahnuť svoj veľký životný cieľ. Po prvej kresbe nasledovala ďalšia. Zo Spišskej Novej Vsi sa ponáhlal priamo do Ríma, kde si popri prehliadke diel najväčších majstrov výtvarného umenia stanovil aj tvorivé dvadsaťročné obdobie, počas ktorého dosiahne veľikánov maliarstva, a možno ich aj predstihne.

V obci Halič pri Lučenci si Teodor Kosztko otvoril lekáreň. Po niekoľkoročnej usilovnej činnosti dosiahol, že ostala bez dlhových, a dal ju do prenájmu. Popritom

usilovne maloval. Tu vytvoril aj jeden zo svojich najúchvatnejších obrazov – Autoportrét, fascinujúci bľacími očami, ktoré prezrádzajú túžbu po uplatnení. Svoj život zasvätil maliarstvu a ako štyridsaťjedenročný sa vybral do Mnichova, aby mohol byť žiakom Simona Hollósyho. Nasledovali Karlsruhe, Paríž so štúdiom v Juliánovej akadémii, študijné cesty do Dalmácie, Talianska, Grécka, Egypta, Mezopotámie i inde. Umelecké meno Csontváry začal používať od roku 1900 vo veku štyridsaťšesť rokov.

■ VIZIONÁRSKY VODOPÁD

A aj keď putoval po svete, stále ho lákali Vysoké Tatry, ktoré obdivoval z okna lekáreň v Spišskej Novej Vsi. Takto sa zveril svojmu denníku: „Skalnate bralá nádherných Karpát mi poslušia k namaľovaniu prvej olejomalby. Zatiaľ budem malovať oleje len vo svojich predstavách. Po vyše dvadsiatich rokoch, v čase, keď som namaľoval Rímsky most v Mostare a Vodopád v Jajce, vrátil som sa do Vysokých Tatier. Pohľadom som sa kochal vo vodopádoch Veľkej Studenovodskej doliny a Lomnickým štítom. Veľmi silne na mňa zapôsobilo osvetlenie skalisk a tatranských brál i neopísateľná hĺbka perspektívy. Ale ešte to nedokážem namaľovať. Až potom, čo som dokončil monumentálne plátno Pri múre nárekov v Jeruzaleme, dostal som akési vnuknutie. Ešte som ani nezačal so skúšobnou kresbou, keď som priamo telegraficky objednal veľké plátno. Predtým, kým som ho uložil na zimu, urobil som základ tatranskej maľby.“

Veľký Studenovodský vodopád je monumentálny panoramatický obraz s rozmermi 230 krát 520 centimetrov. Podľa kritiky je realita na obraze už celkom prestúpená osobitným vizionárstvom. Dielo priradujú na začiatok

vrcholného obdobia maliara, pre ktoré získal povest jedného z najoriginálnejších a najpôvodnejších zjavov stredo-európskeho symbolizmu, predchodcu magického realizmu a metafyzickej maľby.

■ V ZAJATÍ CÉDROV

Výstava diel Teodora Kosztku-Csontváryho v parížskom Palais de Glace nevzbudila záujem verejnosti. Pierre Weber, redaktor New York Herald Tribune, pritom uviedol: „Tento umelec predstihol svojou tvorbou všetkých doterajších maliarov,“ ba vtedy už renomovaný, hoci ešte stále mladý Pablo Picasso sa nechal na výstave počuť: „Nevedel som, že okrem mňa v tejto dobe žijú aj iní veľkí maliari...“ Napriek týmto dvom hlasom, akoby volajúcim na púšť, výstava v Paríži nespĺnila očakávania, aké do nej Csontváry vkladal. A tak sa opäť utiahol do samoty. V Libanone ho nadchli cédre, ktoré začal maľovať ako zvláštny druh autoportrétov. Osamelý céder, jeden z jeho najvydarenejších obrazov, je vyjadrením jeho osamelosti, opustenia a výrazu bolesti. Obraz šesťtisícročného stromu pripomína surrealistický výjav, ako sa z neskutočnej výšky rozliada na nekonečnosť zeme. K tomu sa pridružila aj jeho choroba...

Teodor Kosztko-Csontváry trpel istým druhom psychózy. Chronická schizofrénia, ktorá od roka 1910 následkom rôznych duševných otravov ešte zosilnela, zhoršila rozdvajenie jeho osobnosti. Niektorí tvrdili, že údajný halucinačný zážitok z mladosti ho priviedol k maliarstvu, v ktorom dominovali vnútorné vízie. Unik od skutočnosti a odcudzenie sa reálnemu svetu patologicky podmienili jeho maľbu a rozlet umeleckého talentu. Csontváry sníval o miliónových predajoch svojich diel, o samostatnom múzeu, vyhlasoval sám seba za génia, v sebaospevaní predstihol aj Raffaela, vo verejných záležitostiach radil najmocnejším. Žiaľ, umelecká kritika si všimla len jeho groteskné správanie, a nie samotnú tvorbu.

■ TRPKÝ KONIEC

Tvorivé umelecké obdobie trvalo dvadsať rokov. Tak ako náhle jedného dňa zobral do ruky štetec, tak ho po rokoch zrazu aj odložil. Po skončení prvej svetovej vojny v roku 1919 vyhlásený a takmer celkom zabudnutý sa ocitol v budapeštianskej nemocnici svätého Jána. Spomenul si naňho starnúci a v tom čase už tiež chorľavý Pavol Sinei Merše, rovesník z neďalekých šarišských Jarovnic: „Môjmu priateľovi Teodorovi Kosztkovi zasielam srdečné pozdravy a želim skoré uzdravenie.“

Dvadsaťdruhá júna 1919 Michal Teodor Kosztko-Csontváry skončil v Budapešti na zápal tepien. V budapeštianskom ateliéri zostali jeho diela skrútené do roliek. Rodina ich chcela ponúknuť na dražbu, o plátna mali záujem prepravcovia, ktorí nimi chceli zakryvať vozy. Našťastie, v tom čase prišiel do ateliéru aj mladý architekt Gedeon Gerlőczy, ktorý skúpil všetky diela. Väčšinu z nich vlastní Národná galéria v Budapešti a Múzeum v Pécsi. V bratislavských Slovenskej národnej galérii a v Novohradskej galérii v Lučenci sú len štyri autorove menej významné diela. Na rodnom dome v Sabinove odhalili pred niekoľkými rokmi pamätnú tabuľu s jeho reliéfom, v Spišskej Novej Vsi je kópia jeho busty, ktorá pripomína jeho korene i spätosť s týmto prostredím.

Do konca marca tohto roka bola v Galérii mesta Bratislavy – Mirbachovom paláci, výstava Osamelí geniálni pútnici, kde milovníci výtvarného umenia mali možnosť vidieť šesťnásť obrazov Ladislava Medňanského a Teodora Kosztku-Csontváryho, ktoré pochádzajú z obsiahlej zbierky Múzea Janusa Pannoniusa v Pécsi.

Zlaté Moravce si už tretí rok pripomínajú Janka Kráľa Divný Janko sa opäť vrátil domov

Veronika BILICOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Janko Kráľ – básnik búrlivák, samotář, revolucionár, Ľudovítom Štúrom považovaný za najtalentovanejšieho z básnikov jeho školy, prezývaný aj „divný Janko“. Práve tento reprezentatívny básnik slovenského literárneho romantizmu bol inšpiráciou pre zlatomoravských matičiarov, ktorí pred tromi rokmi začali organizovať regionálnu recitačnú súťaž nesúcu jeho meno. Miestom posledných rokov života J. Kráľa bolo mesto Zlaté Moravce, kde pred sto štyridsiatimi tromi rokmi aj zomrel a bol pochovaný.

■ SÚŤAŽ V PREDNESE

Presne v deň spomienky na básnikovu smrť sa v Mestskej knižnici v Zlatých Moravciach uskutočnil tretí ročník v prednese jeho poézie a prózy. Vyhlasovateľom a organizátorom

Najtalentovanejší spomedzi básnikov slovenského romantizmu Janko Kráľ inšpiroval zlatomoravských matičiarov k tomu, aby na jeho počesť už po tretí raz pripravili recitačnú súťaž.

súťaže je Miestny odbor Matice slovenskej v Zlatých Moravciach v spolupráci s mestom Zlaté Moravce a MSKŠ Zlaté Moravce. V troch súťažných kategóriách – do pätnásť rokov, od pätnásť rokov a nad dvadsaťpäť rokov – Kráľovu poéziu recitovali dve desiatky súťažiacich.

■ RODINA SLOVANSKÁ

Porota vyberala najlepšie prednesy z pomerne rôznorode zastúpeného výberu Kráľovej poézie, ale aj baladickéj tvorby. Recitátori si spomenuli i na poslednú publikovanú báseň J. Kráľa Rodina slovanská. Víťazi v jednotlivých kategóriách – Ela Šulganová, Alexandra Majzlánová a Darina Turčániová – dostali za svoje výkony knižné odmeny, vecné ceny a diplomy. Upomienkové predmety a diplomy boli na pamiatku pripravené aj pre všetkých ostatných účastníkov. Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Matice slovenskej. Ceny pre víťazov venoval aj Dom Matice slovenskej v Nitre.

Exkurzia pre žiakov z Vranova do Martina a Liptovského Mikuláša Zaujímavý a prínosný zájazd ôsmakov

Text a foto: Gabriela ŠUSTOVÁ

Školáci zo Zemplína nemerajú dlhú cestu do Turca a na Liptov nadarmu. Ich vedomosti o Matici slovenskej, Národnom cintoríne v Martine, tragédií v Černovej aj o bojoch v II. svetovej vojne na Liptove obohatila nedávna exkurzia.

V minulých dňoch sa podarilo pripraviť veľmi zaujímavú exkurziu pre ôsmakov zo ZŠ Bernolákova vo Vranove nad Topľou do centra Turca, ktorej cieľom bolo obohatiť ich poznatky o štúrovskej generácii, vzniku, histórii a význame Matice slovenskej. Žiaci navštívili Národný cintorín v Martine, kde mohli spoznať miesta posledného odpočinku

mnohých našich národovcov alebo spisovateľov a dozvedeli sa rôzne zaujímavosti z ich života. V dome J. C. Hronského si vypočuli od sprievodkyne mnoho informácií z jeho pestrého života a videli veľa jeho zachovaných osobných vecí. Pozreli si tiež krátky film z jeho života na Slovensku i v zahraničí, tiež krátku ukážku z jeho bohatej

tvorby. Priamo v sídelnej budove Matice slovenskej sa oboznámili s jej históriou, poslaním a činnosťou, ktorú vykonávala v minulosti aj dnes. Cestou do Liptovského Mikuláša sa zastavili i v obci Černová, rodisku Andreja Hlinku, kde je na obecnom cintoríne pomník tým, čo zomreli pri smutne známej udalosti pri vysviacke tamojšieho

Takmer všetky školské exkurzie do Martina smerujú aj do Múzea Jozefa Cigera Hronského.

kostola, ktorá vošla do dejín ako Černovský masaker. V Liptovskom Mikuláši navštívili miesto, kde sa stretávali členovia spolku Tatrin, a tiež múzeum J. Kráľa, kde ich zaujala najmä mučiaren z čias Jánošíka. Exkurziu ukončili na vrchu Háj Nicovô, kde sa nachádza cintorín vojakov čsl. armádného zboru, ktorí zahynuli pri oslobodzovaní Liptova od nemeckých fašistov v druhej svetovej vojne. Odtiaľ mali krásny výhľad nielen na mesto Liptovský Mikuláš, ale aj na vody priehrady Liptovská Mara. O mnohých skutočnostiach a udalostiach, ktoré videli, sa dozvedajú i na vyučovaní v škole, ale opäť sa potvrdila známa pravda, že bezprostredné poznanie a slov odborníkov sú oveľa prínosnejšie a zaujímavejšie.

Matičný sláviček 2019 sa vyznačoval výbornými speváckymi výkonmi Súťažilo bezmála pol stovky spevákov

Jana FRANČEKOVÁ – Foto: Miroslav JURČI

Dom kultúry v Trstenej patril 15. mája malým spevákom, ktorí súťažili na XXIV. ročníku súťaže v speve ľudových piesní Matičný sláviček 2019. Podujatie zorganizovali miestni matičiari spoločne so Základnou umeleckou školou v Trstenej. Na súťaži sa zúčastnilo štyridsaťšesť detí zo ZŠ v Čimhovej, Hladovke, Liesku, Podbieli, Vitanovej, Zuberci, domácich ZŠ R. Dilonga, P. O. Hviezdoslava a Š. Šmálika, z Nižnej, zo Suchej Hory, z Gymnázia Tvrdošín a zo ZUŠ Nižná.

Vynikajúce spevácke výkony charakterizovali už XXIV. ročník súťaže žiakov v speve ľudových piesní Matičný sláviček, ktorú pripravili matičiari v Trstenej spoločne s tamojšou Základnou umeleckou školou, a zúčastnilo sa na nej takmer sto malých spevákov.

Podľa mienky porotcov pod vedením riaditeľa spoluosporiadateľskej ZUŠ Mgr. Andreja Škuláňa súťažiaci vo všetkých troch kategóriách predvedli výborné výkony, pričom odznelo aj niekoľko málo známych slovenských ľudových piesní. Ľudové tradície súťažiaci pripomenuli nielen spevom, ale aj odevom, pretože väčšina z nich vystupovala v nádherných ľudových krojoch. O neľahkom rozhodovaní o víťazoch svedčí skutočnosť, že porotcovia udelili viacero zdvojených miest. Najlepších odmenili diplomami a hodnotnými knihami.

Za výborné spevácke výkony získali Cenu Matice slovenskej Vanesa Šprláková zo ZŠ Š. Šmálika Tvrdošín, Barbora Bullová zo ZŠ s MŠ Podbiel a Viktória Harmatová zo ZŠ s MŠ v Hladovke a Cenu poroty Marianna Šimalová zo ZŠ Suchá Hora, Ema Vargová zo ZŠ s MŠ Liesek a Viktória Pardeková zo ZŠ s MŠ Zuberec. V prvej kategórii si víťazstvo vspievala Lea Malatinková zo ZŠ s MŠ Podbiel, v druhej Ľudmila Jagelčáková zo ZŠ s MŠ R. Dilonga v Trstenej a v tretej kategórii sa na prvých miestach umiestnili Lukáš Janoštin zo ZŠ s MŠ Zuberec a Rebeka Romaňáková zo ZŠ Š. Šmálika Tvrdošín.

MATIČNÉ DEPEŠE

Úcta k veľikánom

Na celonárodnej spomienkovej slávnosti 4. mája v Brezovej pod Bradlom pri príležitosti stého výročia tragickej smrti gen. M. R. Štefánika vystúpili s národnými piesňami v prekrásnom vyšívanom kroji aj matičiari z Trenčianskej Teplej, ktorí rovnako nechýbali na odhalení pamätníka Ľ. V. Štúra v Štúrove, čo využili aj na návštevu Komárna a Ostrihomu.

Otvorili archívy

Uprostred tohto týždňa sme si pripomenuli Deň archívov. Pri tejto príležitosti sa pre verejnosť otvorili aj dvere Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice a jeho pracovníci umožnili návštevníkom spoznať časy, v ktorých žili naši predkovia, nepoužívali sa digitálne fotoaparáty, laserové tlačiarne ani mobily. Vďaka dokumentom, fotografiám či hudobným nahrávkam, ktoré uchováva Literárny archív SNK, sme mohli nazrieť do čias, keď sa na Slovensku písalo v hlaholike a na pergamen, aj keď sa „ponad Tatrou blýskalo a hromy divo bili“, šumenie fonografu sa div nepovažovalo za zázrak a pred objektívom fotoaparátu sa nepohute vyčkávalo na expozíciu dlhé minúty.

Na počtu Kristinovej

Divadelný ústav Bratislava v spolupráci s Domom Matice slovenskej v Nitre prinášajú od 3. júna výstavu legendárnej slovenskej herečky Evy Kristinovej (1928), ktorá je ozvenou jej vlnajšieho významného životného jubilea. Archívne fotografie odzrkadľujú širokú škálu ženských postáv predstavujúcich najmä silné, ostré charaktery, ženy vládkyne aj hrdé matky.

O koníkovi Oblakovi

Bábkové divadlo spod Spišského hradu pripravilo v priestoroch podkrovia Domu Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi k detskému sviatku, ale nielen k nemu, dramatičtému O koníkovi Oblakovi, v ktorom sa deti naučia vyrovnáť sa so smrťou zvieratka, ku ktorému majú silnú citovú väzbu. Po predstavení čakal na najmenších návštevníkov predstavenia animačný program.

Slavica bez dotácií

Aktivista Miloš Zverina a matiční organizátori v Nitre nedostali tento rok na Medzinárodný folklórny Slavica Festival nijaké dotácie od mesta, NSK ani od Fondu na podporu umenia. Preto sa jedenásty ročník tohto podujatia, ktoré bývalo súčasťou programu mestských slávností, neuskutočnil. Organizátori to trpkóusmevne okomentovali, že v „meste pod Zoborom už začali viať ‚progresívne‘ vetvy“.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Žiaci dvoch rimavskosobotských škôl zavítali 16. mája do domu Matice slovenskej na besedu k významným výročiam našich národných dejín. Prítomných žiakov a pedagógov z Evanjelickej základnej školy Zlatica Oravcovej a Základnej školy Petra Kellnera Hostinského v Rimavskej Sobote privítala PhDr. Ingrid Šulková, oboznámila ich s priestormi domu a programom.

Medzigeneračné stretnutie

Beseda mala podobu kvízových otázok o osobnostiach slovenského národa a významných výročiach – sto rokov od oživotvorenia Matice slovenskej, sto rokov od úmrtia generála M. R. Štefánika a dvesto rokov od narodenia Augusta Horislava Škultétyho.

O založení a význame Matice slovenskej hovorila lektorka Mgr. Elena Rajzingerová, vyzdvihla prácu, činnosť spolkov a podstatu vzniku Matice slovenskej. Ďalej uviedla dôležitý dátum po ukončení prvej svetovej vojny – prvý január 1919, ktorý je symbolom znovuoživotvorenia práce Matice slovenskej. Na jej čele boli štyria predsedovia: Matúš Dula, P. O. Hviezdoslav, František R. Osvald a Vavro Šrobár, predstavitelia politického, kultúrneho a náboženského života. Funkcia predsedov bola čestná. O rozvoj Matice slovenskej sa zaslúžili výkonní činitelia, a to dvaja správcovia – Jozef Škultéty a Jaroslav Vlček a tajomník Štefan Krčméry. Lektorka nezaбудla ani na výročie Augusta Horislava Škultétyho, ktorého busta sa nachádza v Aleji dejateľov v Rimavskej Sobote. O jeho práci pre národ sa žiaci živo zaujímali a výkladu venovali veľkú pozornosť.

Otázky o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi kládla ďalšia lektorka, predsedníčka miestneho MO MS Elena Nebusová a žiaci na ne odpovedali zo získaných informácií z médií a časopisov, ktoré podopliňala o zaujímavé informácie z jeho detských rokov, o rodine, štúdiách a najmä o práci astronóm. Mladá generácia by tiež mala byť hrdá na človeka veľkého mena, zakladateľa česko-slovenského štátu, vedca, politika, vojenského letca a generála francúzskej armády. Bol nositeľom najvyšších vyznamenaní mnohých štátov. Jeho podobizne je na obrazoch, známkach, medailách, bankovkách a štátnych vyznamenaníach. Letisko v Bratislave nesie jeho meno. Sprievodným podujatím bola výstava venovaná M. R. Štefánikovi.

Elena NEBUSOVÁ, predsedníčka MO MS v Rimavskej Sobote

Zväz slovenských filatelistov oslavuje svoje päťdesiate výročie
Majstri známkovej tvorby v Nitre

Veronika BILICOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Zväz slovenských filatelistov oslavuje v tomto roku svoje päťdesiate výročie. Slávnostnou inauguráciou poštových známok venovanej výročiu svojho vzniku slovenskí filatelisti otvorili v poradí ďalšiu zo svojich početných výstav. Miestom uvedenia jubilejnej známky, pripomínajúcej založenie slovenskej filatelie v roku 1969 zo Zjazdu slovenských filatelistov v Sliachi pod vtedajším pôsobením organizácie Zväzu československých filatelistov, sa stala Nitra.

Výstava je inštalovaná v nákupnom centre Mlyny, kde ju bude môcť uzrieť veľké množstvo návštevníkov. Prítomných na otvorení výstavy privítal predseda Zväzu slovenských filatelistov Miroslav Ňaršík, ktorý bol dlhé roky predsedom Klubu filatelistov 52-51, pôsobiacim pri Dome Matice slovenskej v Nitre. Viac o poštových známkach a jej tvorbe povedali za Slovenskú poštu vedúci POFIS-u Martin Vančo a samotný autor známky akad. mal. a prorektor Akadémie umení v Banskej Bystrici Igor Benca. Návštevníci mohli využiť aj vzácnu prítomnosť ostatných majstrov známkovej tvorby, a to svetovo uznávaného tvorca poštových známok akad. mal. Igora Čigánika, oceňovaného ryta najkrajších slovenských známok Františka Horniaka a svetovo uznávaného grafika akad. mal. Karola Felixu.

Súčasťou podujatia bolo aj vyhodnotenie ankety o najkrajšiu známku roka 2018. Podľa vyhlásenia výsledkov predsedom M. Ňaršíkom najväčší počet hlasov a prvé miesto obhájila poštová známka Ikonu Krásnobrodskéj Bohorodičky, druhé miesto získala poštová

Krst príležitostnej známky k 50 výročiu Zväzu slovenských filatelistov.

známka Ladislav Bielik, muž s odhalenou hruďou a na treťom mieste sa umiestnila poštová známka 100. výročie vzniku Česko-Slovenska.

Na výstave v Nitre predstavili exponáty troch nitrianskych filatelistov, dokumenty POFIS-u a ZSF o výsledkoch

ankety o najkrajšiu slovenskú poštovú známku za rok 2018. Podľa slov súčasného predsedu Klubu filatelistov 52-51 Nitra, pôsobiacom pri Dome MS v Nitre, Milana Šajgalika ťažisko výstavy tvorí tridsaťšesť výstavných plôch exponátov Ladislava Feketeho, člena jeho klubu. Návštevníci majú zároveň výnimočnú príležitosť uvidieť prostredníctvom predstaveného exponátu Známkové krajiny známky všetkých krajín, resp. poštových správ, ktoré doteraz existovali, hoci len krátky čas, a vydali poštové známky. Na počesť stého výročia od tragického úmrtia generála Milana Rastislava Štefánika nitrianski filatelisti vystavujú aj exponát svojho nedávno zosnulého člena Jána Maniacka, st. Osem samostatných plôch zberajúcich filatelistické dokumenty o súťažných filatelistických výstavách, ktoré zorganizovali členovia a jednotlivé kluby Zväzu slovenských filatelistov za uplynulých päťdesiat rokov. Tento filatelistický exponát pripravil predseda M. Ňaršík. Výstava pri príležitosti päťdesiateho výročia Zväzu slovenských filatelistov bola do 25. mája 2019.

Ján SABO spojil život so sotáckym folklórom a ľudskými súborom Chemlon
Sedemdesiatnik s folklórnymi žilkami

Text a foto: Miroslav KEREKANIČ

Žijú medzi nami, ale pre tých z mladšej generácie zostávajú neznámi. Skromní, pracovití, čestní... Ľudia, ktorí v Humennom kládli základy kultúry, školstva, zdravotníctva, zabezpečovali ekonomický rozvoj regiónu. Jedným z nich je Ján SABO, bývalý umelecký šéf, choreograf a tanečný pedagóg Folklórneho súboru Chemlon Humenné.

Súčasní členovia Folklórneho súboru Chemlon s jubilantom Jánom SABOM (uprostred)..

Ján Sabo patrí k povojnovej ťažko skúšanej generácii. Narodil sa 22. apríla 1949 v českej obci Vlčí Jamy v okrese Prachatice, kde jeho rodičia, pôvodom zo zemplínskej Závady, odišli za prácou. Odtiaľ sa vrátili do Vranova nad Topľou, kde mladý Janko ukončil základné vzdelanie. Stredoškolské štúdium absolvoval na Strednom chemickom učilišti v Humennom a na Strednej ekonomickej škole v Košiciach. Po ukončení povinnej vojenskej služby na letisku v Žatci pracoval v rokoch 1978 – 1981 v š. p. Bukóza Vranov

nad Topľou ako bezpečnostný technik a technológ a od roku 1982 v š. p. Chemlon Humenné. V roku 1989 zorganizoval pridruženú výrobu pri PD Rozkvet v Udavskom pre členov FS Chemlon, aby zachoval pohromade jeho silnú generáciu členov, a v roku 1990 tiež aj na tento cieľ svoju súkromnú firmu Ján Sabo Barter, ktorú vedie doteraz.

Jeho koničkom sa stal folklórny tanec, čaru ktorého podľahol v tanečnej prípravke Folklórneho súboru Bukovčan Vranov nad Topľou. Tento súbor v rokoch 1978 –

1981 aj viedol ako jeho tanečný pedagóg a choreograf, kým v roku 1982 neprešiel do FS Chemlon Humenné a po zdravotných problémoch predchádzajúceho choreografa Ondreja Pavlíka neprevzal celé jeho vedenie. V tom čase absolvoval päťročné štúdium pre choreografov a tanečných pedagógov pri NOC v Bratislave, ktoré ukončil diplomovou prácou o sotáckej hudobnej a tanečnej kultúre. Stal sa fundovaným priekopníkom v objavovaní čara sotáckeho folklóru. Ján Sabo pôsobil v tomto súbore do roka 2000, keď ho z pracovných i rodinných dôvodov opustil. Na folklór však nezanevrel a s vedením súboru a jeho členmi udržiaval vždy vynikajúce vzťahy. A na Janka Saba nezanevrel ani členovia FS Chemlon Humenné. Prišli ho pozdraviť pri príležitosti jeho sedemdesiatych narodenín, ktorých oslavy sa uskutočnili v priestoroch jeho firmy. Súborová zdravotníctva začali speváci mužskej speváckej skupiny Hačure a ukončili tanečníci jeho nestarnúcimi choreografiami. O následnú zábavu sa postarali spevák sólista FS Chemlon Ludovít Džubák a akordeonista Miroslav Kerekanič.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Matica slovenská sa niekoľko rokov usilovala o to, aby v Štúrove bol pamätník nášho veľikána, po ktorom je mesto pomenované a ktorého spájame najmä s našim spisovným jazykom. Napriek rôznym obštrukciám štúrovej samosprávy aj zreteľne šovinistickým prejavom niektorých obyvateľov mesta, ktorí dokonca „oprašovali“ niekdajší názov Parkány, sa napokon podarilo presadiť postavenie dôstojného pomníka. My sme sa vás pýtali, kedy sa tak udialo? Správna odpoveď na otázku zo SNN č. 21/2019 mala preto znieť, že v Štúrove odhalili pamätník Ľudovítovi Štúrovi 15. mája tohto roku. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Oľga Damaškovičová, Pezinok; Darina Gregorová, Martin; Štefan Leskóvský, Šenkvice. Hokejoví fanúšikovia donedávna ešte s napätím sledovali finále Stanleyho pohára v zámorskej NHL, istotne fandili Slovákom v drese bostonských medvedov a držali palce Zdenovi Chárovi, aby opäť získal túto prestížnu trofej. Aj SNN v č. 23 v interview s brankárom Eduardom Hartmannom otvorili kroniku úrodných i menej úrodných rokov slovenského hokeja. Tohtoročný šampionát v Bratislave a Košiciach napísal do nej svetlejšiu stránku.

• Na akom mieste skončili na tohtoročných MS v hokeji slovenskí reprezentanti?

Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie našej administrátorky Ľubici Rišianovej do Jána – t. z. do 24. júna.

(se)

(jč)

PRIPOMÍNAME SI

15. júna

– pred šesťsto tridsiatimi rokmi Turci na srbskom Kosovom poli (dnes už Kosovo) porazili obrancov srbských hraníc a ešte v tom roku 1389 obsadili celú krajinu; Osmanská ríša sa tak stala naším bezprostredným susedom, keďže južné hranice Uhorska boli v dnešnom Chorvátsku

– stotridsaťpäť rokov uplynulo, čo dali v Bratislave v roku 1884 do prevádzky prvú mestskú telefonickú sieť na Slovensku; mala päťdesiat účastníkov, medzi prvými boli majiteľ vinneho veľkoobchodu J. Palugyai a spoločnosť Nobel, predchodca bratislavského chemického kombinátu

– pred sto piatimi rokmi sa narodil legendárny hokejista Ladislav Trefák (1914 – 1948), sedemdesiatpäťkrát reprezentoval ČSR, majster sveta z 1947, olympijské striebro z 1948, zahynul s časťou reprezentácie pri leteckom nešťastí

– dvadsať rokov od smrti herečky Terézie Kronerovej (1924 – 1999), manželky Jozefa Kronera; spoločne vychovali dcéru Zuzanu

16. júna

– na prešovskom námestí pred sto rokmi vyhlásili Slovenskú republiku rád, niekoľko dní po tom, čo Kunove maďarské boľševické vojská vtrhli na naše územie, mladá česko-slovenská armáda ich ešte v roku 1919 vyhnala z krajiny

– pred sedemdesiatimi rokmi (1944) pri nálete anglo-amerického letectva na bratislavskú rafinériu Apollo (na miestach nového SND) padlo niekoľko bômb na Vysokú ulicu, Námestie SNP, poškodili aj Slovenské národné múzeum, kaviareň Štefánku a niekoľko bytových domov; zahynulo stotridsaťdva obyvateľov, asi sedemsto bolo zranených

17. júna

– pred sto štyridsiatimi rokmi sa narodil slovenský novinár a politický aktivista medzi krajanmi v USA Ignác Gessay (1874 – 1928), spoluzakladateľ Slovenskej ligy v Amerike a Združenia slovenských novinárov v USA; sám bol autorský plodný, do krajanových novin napísal asi štyritisíc článkov

19. júna

– pred sto desiatimi rokmi (1909) začal v Bratislave jazdiť trolejbus, prvá linka viedla cez Pražskú ulicu na Patrónku a v nedelu až na Železnú studienku

20. júna

– dvestodvadsaťpäť rokov od narodenia slávneho bratislavského výrobcu klavírov Karola Schmidta (1794 – 1872), ktorý ich (podľa presne vedených záznamov) vyrobil tisíctristošesť; okrem svojho syna vychoval aj ďalších skvelých odborníkov, jeho klavíry ocenili takí majstri ako Ján Nepomuk Hummel a Franz Liszt

21. júna

– pred sto dvadsiatimi rokmi (1894) uhorský parlament schválil zákon o civilnom sobáši; katolícka cirkev a veriaci protestovali zhromaždeniami, najväčšie boli v Bratislave, Žiline a Topoľčanoch

– stodesať rokov od založenia Slovenskej kongregácie sv. Cyrila a sv. Metoda v USA (1909)

– sedemdesiat rokov, čo obešili generála Heliadora Píku (1897 – 1949), za vojny veliteľa čs. vojenskej misie v Moskve; stal sa jednou z prvých obeť justičného teroru po februári 1948

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.